

Студентски књижевни лист

ВЕСНА

Београд

септембар 2017.

С Е Д М А Р Е П У Б Л И К А ¹

Желећи да направи неку врсту пресека и осврне се на досада постигнуто, уредништво СКЛ-а *Весна* јесењим бројем обележава свој мали јубилеј (петнаесто издање и четврти рођендан часописа) на најбољи могући начин: ширењем својих граница. Жеља да се у часопису презентује књижевно стваралаштво из читавог региона и тиме понуди један нови заједнички простор, захваљујући сјајној сарадњи са гостујућим ауторима, коначно је спроведена у дело. Тако фокус петнаестог броја постаје одабрана поезија и проза аутора из региона окупљених око различитих књижевних група. Акценат је тиме, поред самих текстова, стављен и на својеврсни феномен све присутнији међу младим ауторима – удруживање.

Досадашња структура на нивоу рубрика прилагођена је за потребе овог броја. Стални сегменти (поезија, проза, есејистика) у извесном смислу су сједињени, па нови број карактеришу четири велика поетичка портрета књижевних група из Загреба, Подгорице и Новог Сада, као и групе аутора из Скопља. Приказима се скреће пажња на појединачне поетике али и, много важније, даје слика младе књижевне сцене у региону. Да сви имају заједничко залеђе, и да оваква перспектива може понудити један шири контекст за тумачење, потврђује и изванредан степен сличности када су у питању теме којима се аутори баве. Махом су то прикази савремене рутине из перспективе младог човека, оптерећеног уобичајеним темама као што су смрт, детињство, место индивидуе у друштву, љубав и слично. Оно што посебно радује је изразита социјална освешћеност и брига за човека одбаченог од већине. Борећи се против сексизма, расизма, ксенофобије и национализма ови текстови, чини се, на прави начин комуницирају са актуелним друштвено-политичким темама које су део наше свакодневице. Мада одувек опрезна пред „некњижевним“, утицајима који долазе из других сфера друштвеног деловања, *Весна* неће остати глува за гласове који подсећају да се човек увек изнова мора враћати хуманизму. Зато и овом приликом на још један начин подсећамо да су ограде чешће међаши него потпоре, те да се иза њих увек мора наћи пружена рука. Објављени аутори ту су да управо својом поетичком разноврсношћу покажу да нас различитост ипак спаја, ако се окупљамо око заједничког циља.

Одабрану поезију и прозу употпуњују уобичајене рубрике: превод (у овом случају препев) и интервју. Дамир Малешев представља нам се препевом поезије британског књижевника Вистана Одна, чиме даје скромни али врло значајан допринос преводној књижевности XX века објављиваној у нашем часопису. Такође, доносимо и интервју са црногорском песникињом Барбаром Делаћ, добитницом награде за прву књигу овогодишњих зајечарских *Дана*

¹ Наслов преузет из истоимене књиге Анта Перковића.

поезије. Као чланица подгоричког Форума младих писаца (који представљамо заједно са загребачком групом 90+ и новосадским Књижевним дужницима, као и ауторима из Скопља) Барбара у разговору са нашим уредништвом говори о својим погледима на регионалну књижевну продукцију, али и сопственој поетици, досадашњим остварењима и плановима за будућност. Интервју је праћен избором поезије који је непосредно представља читаоцима и заокружује замишљену концепцијску целину новог броја.

Весна на овај начин жели да постави чврсте темеље који ће је у будућности учинити једном од жељених тачака у развоју сваког младог аутора. Читаоцима који су у сталној потрази за новим именима која ће, надамо се, ускоро скренути већу пажњу на свој рад, петнаести број показате да границе не постоје када се трага за простором у ком се промовише књижевност. Не говорећи језиком силе ни популистичког надвикивања, из тог простора вас позивамо да упознате ауторе са југословенског културног простора без иједног префикса, јер они говоре сада, за све оне који желе да их чују.

Огњен Аксентијевић

🐞 **НЕТКО ПОДВИКНЕ, ДЈЕЦА ОДРАСТУ** 🐞 (КЊИЖЕВНА ГРУПА 90+ ЗАГРЕБ)

Слично уметничким кружоцима који су на почетку XX века, у време своје највеће експанзије, били неизоставни сегмент за утемељење сваког авангардног уметничког покрета, књижевна група 90+ из Загреба доноси књижевној сцени у читавом региону енергију једне нове поетике која настаје у сусрету свакодневице и њеног уметничког колажа. Шесторо младих, скоро потпуно неафирмисаних аутора представља нам се овом приликом својом поезијом и прозом која се већ две године може слушати у региону. Колико су њихова читања посећена, сведочи и недавно одржана промоција у београдској галерији Полет, у којој се 90+ први пут представила у Србији. Значај овакве врсте културног удруживања сутерисан је и симболичним називом, којим као да се жели отворити једно ново поглавље у историји свих наших малих књижевности. У том поглављу нема места ни за шта друго, осим за стварање једног заједничког простора који нам је, како изгледа, све потребнији. Ипак, да 90+ не представља само круг људи који презентују своју поезију и прозу, јасно је већ после првог пажљивијег читања. Иако кажу да су стилем и жанром доста различити, чини се да се међусобни утицај временом проширио више но што наслућују. Тако се у поезији четворо песника јасно види снажна утемељеност у савремене токове урбане поетике. Простор града који преовлађује у обликовању света лирског субјекта често је сликан затворено, сиво или бледо, док се као неизоставни сегмент девастираног пејзажа издвајају лица случајних пролазника, атмосфера поражене околине као репрезента читавог друштва. И док ће се у поезији Ларе Митраковић и Еме Павловић скоро увек срести оптерећени, поражени субјекат који се бори против калуца, у песмама Вигора Вукотића срећемо апокалиптични простор града и бестијаријуме на његовим улицама, који као да сабијају почетну слику до екстрема.

У истом свету егзистира и песнички субјекат Лане Бојанић, мада посматран са другог пола. У песми *Вода се диже* тај субјекат, за разлику од претходних, тражи начин да ободри себе пред налетом онога што долази. Симболиком одрастања, песникиња указује на располућеност у одлуци да напусти садашњост. С једне стране приказан је свет у ком се нема за чиме жалити, но, с друге, стоји меланхолична успомена на детињство, и транспонована позиција субјекта као усамљеног детета у новом, непознатом свету. Тако и физичка трансформација лирског ја остаје у сенци жеље да и нови свет задржи обележја старог која остају у сећању много јачем од личне историје. Тиме се образује својеврсни круг породичне судбине који се не жели напустити.

Детињство као напуштени хронотоп присутан је и код троје других аутора, мада код сваког обликован на посебан начин. Из перспективе детета, из угла, стидљиво и опрезно, живот се сагледава и у песмама Ларе Митраковић.

Метонимијски исцртан као дечија игра или симболистички опис једног тренутка, тај живот на самом крају никада не избегне сурову реалистичку метафору која га у потпуности демаскира. Однос субјекта са околином дат је као непрекидни неспоразум, а ипак је увек покушај да се она схвати и одреди у својој супротности. Резултат таквог покушаја смештен је у пар елиптичних стихова у завршници по којима свака песма остаје упечатљива због своје снажне осећајности камуфлиране у апатични, замрзнути пејзаж. На тај начин се и време позиционира као проста разлика између унутрашњег и спољашњег света. Фрагментарност стихова у изабраним песмама указује на ретки квалитет у младој поезији – ритмички скоро беспрекоран израз који савршено прати атмосферу самих песама. Песникиња тиме као да психолошки додатно карактерише лирско ја заробљено у круг.

Оптерећеност временом и последице које оно оставља на окружење лирског субјекта, много је експлицитнија тема у поезији Еме Павловић. Смештен у градски простор, субјекат се изнова поставља у ситуацију надилажења рутине оличене у конформираној маси. Изнова се сусрећући са немогућношћу промене, пожели да побегне, вришти, чак разори стварност. Посебно је занимљив начин на који песникиња стапа мотив детињства са сном. Наиме, као мотив који спречава напуштање задатог света овде (*Један од оних дана*) се издваја одрастање. Као резултат овог сазнања јавља се жеља за сном коју лирско ја асоцира на повратак у детињство. У тако постављеном систему, детињство се једначи са храброшћу, сан са бегом, недосањани снови са умором (чије ће испуњење донети сан), а град, *бетонска крлетка*, са крајем живота, па и читавог света. Заробљена у кругу возова који непрестано одлазе без ње, лирска јунакиња ипак задржава наду, мада оперећену заробљеношћу у слици света који не можемо назвати песимистичним, већ само реалним.

Покушај напуштања, боље рећи превазилажења стварности, актуелизован је и у двома изабраним песмама Вигора Вукотића. Потрага за срећом овде постаје императив којем је лирски субјекат подређен. Оно што разликује Вукотићеву обраду овог мотива у односу на претходне јесте постојање исходишта, проналажење места око ког песник гради своју визију *locus amoenus*-а. Иако у јаком мирису јагода и борова, умирујућем звуку тињања и бојама, представа „рајског места” сасвим неочекивано обликована је врисковима и ломачама које у први мах делују као травестија. Ипак, на самом крају, поново мотивом сећања на детињство, заокружује се слика лирског ја које сада постаје путник кроз своју прошлост до једине сигурности симболизоване мајчиним гласом и звуком звона на породичној кући. Изразом обликованим под снажним утицајем патоса, несвакидашњим за савремене оквире, још једном се потцртава да је човек укаљан одрастањем, док само сећање на детињство остаје чисто. Треба истаћи и да је Вукотићев израз, иако патетизован, вешто сачуван од клишеа тесно везаних за савремено поимање патоса. Разлог за то можемо наћи

у вишеструко онеобиченом приступу који песник има у обради мотива. У прилог томе иде и последњи стих песме *Happy place* којим је спас, услед немогућности реинкарнације у детињство, приближен смрти, слично мотиву сна који постаје једини могући антипод стварности у песмама Еме Павловић.

Одабрану прозу, с друге стране, одликује нешто мањи степен сличности. Двојица аутора, Јосип Разум и Мартин Мајценовић, своје поетике, чини се, граде на наслеђу кратке приче анегдотског карактера. Језик, разумљив и врло често разговорни, одликује се особитом динамиком оствареном сажетим приповедањем и разменом кратких реплика јунака у дијалогу. Радња је дата у кратком просторном и временском одсечку и, иако у појединим сегментима неупечатљива, чини се врло успешно уклопљена у целину приче. И док Разум бира структуру са кратком експозицијом и обртом на крају, Мајценовић приповеда *in medias res*, чиме ствара неку врсту истргнуте приче која се, слично свом почетку, нагло и сведено завршава. Извесна разлика уочава се и у начину на који двојица аутора обликују своје јунаке, као и сам заплет, ако се о заплету уопште може говорити. Мајценовићев протагониста приликом читања профилише се највише у својој психологизацији. Сви спољни догађаји у наративи дати су као нека врста надражаја, импулса после ког се посматра реакција јунака. Из тих реакција и унутрашњег монолога очитују се и основне теме којима је текст оптерећен, а то је још једном укорененост јунака у садашњости, меланхолија, летаргија и немогућност да се изађе из свеприсутне матрице. С друге стране, два основна обележја израза Јосипа Разума су хумор и, много чешће, цинизам. Овим средствима и обртом који изводи на крају, аутор покушава да довитљиво представи један исечак из свакодневице, у овом случају недоживљене, која свакако своју сврху не тражи у поуци, већ у приповедачевој црнотуморној интерпретацији стварности.

Осврћући се још једном на стваралаштво књижевне групе 90+ у контексту савремене продукције, не може се избећи утисак да приложени избор радова ових шесторо аутора у великој мери кореспондира са доминантним токовима регионалне књижевне сцене. У односу центар-маргина, поетика младих аутора из Загреба, мада још не у потпуности формирана, свакако би била ближа оној присутнијој струји. Ипак, с обзиром на бројне особености и неочекиване спојеве разнородних образаца у изразима аутора, не може се говорити ни о подражавању или угледању на неке конкретне ауторе. За поезију и прозу која нам стиже из 90+ пре би се могло рећи да настаје у духу свог времена, доносећи једну изразито реалистичку слику света преломљену кроз поунутрашњену перспективу протагониста. Иако их недостатак друштвеног ангажмана одваја од писаца који данас полако стичу епитет „модерних класика“, неизбежан је јак утицај који долази од оних који су до недавно припадали помињаној млађој генерацији. У поезији, ти утицаји видљиви су најпре на плану грађења песничких слика или композиционих образаца које срећемо у поезији аутора

попут Марка Томаша, Милене Марковић или Марка Погачара. Проза, с друге стране, као да настаје у сусрету стварносне прозе с краја XX века и нових приповедачких тенденција које пратимо у причама Срђана Срдиха или Роберта Перишића у којима има доста непосредног, доживљеног искуства. Свакако, већ по овом не тако обимном избору можемо закључити да је пред овим ауторима дуг пут до заокружених, зрелих поетика које ће тек показати дистинкције како у односу на утицаје, тако и на друге чланове саме групе. Колико год викали, децу ипак не треба пожуривати да одрасту.

Огњен Аксентијевић

ЛАНА БОЈАНИЋ

ВОДА СЕ ДИЖЕ

Ове ћу године сасвим извјесно пропустити јесењи ритуални суицид
Малих црвених буба на прозорској дасци, али није штета: да је
Било нешто што се о томе требало докучити већ бих то и учинила,
Па мирно пакирам само знојне кошуље да мирише моја сол,
Ја сам рудник и рудар у њему, ја сам одгојена аустроугарски,
Мој дида и ја држали смо врата лоповима, ја имам нову особну
Исказницу и исту фризуру већ десет година, ја одлазим, понављам
Изнова и изнова, већ је свима доста, ја сам храбра, понављам,
Не бојим се ни дубина ни висина ни тучњава ни кукаца, једино ме страх
Да ће мој нови стан имати телевизор и да ћу једну вечер
Препознати пар ногу, пар улица и једну трешњу и дубок глас
Рећи ће: вода се диже
Вода се диже као оне године када је у другом граду
Дида држао моју тек рођену мајку, у трећем граду слијева на карти
Мојих знојних леђа док је овај будући град мирно спавао
На страном језику како то само далеки знају:
Живот се комплицира, вода се диже, не бој се, гутај, није слана,
Не још.

ПУНО ДРВО, 18x24 СМ

На столу су три пецива па знаш да је отац био
Фали четврто па знаш да је и сестра ту
Ми немамо брата да се с њиме свађамо
Око вечере, винограда и високог крова куће
Ми уопће имамо мало ријечи и све су наше куће
Од шкољака и базилика и спавају, ми се гледамо
Преко стола над којим сваку недјељу и благодан
На ХРТ1 нетко пушта don't marry her but me
(касније сазнајем да у оригиналу иде fuck me)
Ми скривамо кољена и запешћа и прва два прста на руци
И на крају, када свака рибља кост пронађе зубно месо
Причамо да је свако љето било кугла сладоледа на плочнику,
Шутљиво и бијело, дјеца плачу, нетко подвикне, дјеца одрасту,
Затим долазе мрави.

ЛАРА МИТРАКОВИЋ

ПОЛУПАНИ ЛОНЧИЋИ

жмири челом наслоњен
на улазна врата зграде
један, два, три ката
четири, пет, шест, седам станова
чучим иза грма, имам
осам, девет, десет година
и не разумијем зашто његов отац толико пије
зашто не воли мог оца
брани нам да се играмо након школе
једанаест, дванаест, тринаест ожиљака
на подлактици његове сестре
чула сам синоћ како виче
њихов је отац запалио намјештај
под мојим балконом урлао да је рат
четрнаест, петнаест, шеснаест
љето јој кола тијелом
на плажи морском травом
скрива раширене ноге, оцу је важно
само да се не крижа с три прста
седамнаест, осамнаест, деветнаест
одлазим, кажем јој
ти то можеш вјерујем у тебе
самој себи звучим празно
двадесет
тко се није скрио магарац је био
имам девет година, чучим иза грма
мој спас за мене
имам девет година, он има десет
пик спас за мене
проналази сестру иза трактора
удара јој шамар
имам девет година, вичем
полупани лончићи
плачем цијелу ноћ у кревету

МОЖЕМО САМО ВИКАТИ У ПОМОЋ

спарина је плетеница око врата
власи које голицају леђа
капи смо на стражњој страни кољена
красте након сезоне комараца
данас је љето кажем
увијек те је лијепо срести
не волим пиво кажем
које мирише на цвијеће за гробље
увијек је гримизно
увијек га нарасте превише
и смијеш се смијеш се смијеш
таква ствар не постоји кажеш
љето клизи стражњом страном кољена
љето смо и сударамо се
раменима у гомили
жигошеш ми длан
на хладну подлактицу
као пријеподне на плажи
или смртоносна болест

ВИГОР ВУКОТИЋ

ПОРТОРОЖ

Њихови зуби тетовирани каријесом
И нокти с црним хоризонтима
Зарити у моју кожу
Не могу ми ништа
Јер тако сам далеко
Тако недостижан
Срећа је усамљено мјесто

Моја мајка умире сваки дан
Моја љубав је изгубљена у црно-бијелом свијету
Моји пријатељи су лица из трамваја

Гладни пси луталице
Моле храну коју неће знати окусити
Никада неће ходати крај мене.
Јер на крају и најупорнији ритмови погријеше.

Ја сам твоје лице између два огледала
Које никада нећеш видјети и
Само ме мазохизам одржава живим.

Идеш даље носећи тај прескочени откуцај
Којег си украла мојем срцу
А ја само настављам
Уморним корацима
Хладан и далек
Хладан и далек
Хладан и далек.

Срећа је усамљено мјесто.

HAPPY PLACE

И уђем
кроз малену ледену свјетлост
или усамљене мјесечеве зраке
које се играју сунца,
ноћу,
када нитко не види.

Улица по којој ходам је рањена
Звијер крвари кроз макадамске љуске.
И сав метал је хрђав
као ћелави женскар.
Препознајеш га. И наругаш му се.
Нема параноје.
Све страхове сам одстраховао.
Свудје су око мене,
у свом најгорем облику,
баш како их волим.

Зашуте када пролазим
погледају ме испод ока.
Ја сам њихов Створитељ.
И не могу до мене.

И ту је тај јак мирис, јагода,

тисуће мирисних борића,
разасутх около, умјесто снијега,
објешених по људима, умјесто накита.
Једини звук су врискови у даљини,
испред и иза мене.
Сви су невјеројатно познати,
као створени мојим гласом.

Једина свјетлост,
и онај умирујућ звук срамежљивог тињања,
су генералне пробе ломача,
сагређене за неке вјештице 21. стољећа.

И онда ломаче полако блиједе,
врискови се стишавају,
неке боје долазе одникуда,
као припити бескорисни суперхероји
закашњели на мјесто злочина
и онда бука
посвуда бука
којој се увијек враћаш
као мајчином гласу
звуку звона на вратима родне куће.
Својој најдражој смрти.

ЕМА ПАВЛОВИЋ

СПРЕЗАЊЕ ВРЕМЕНА

Одустати је императив
што одјекује корацима
овог пустог града,
одзвања
о тупе погледе
случајних пролазника
вјечних натјецатеља
у категорији
неиспуњеног живота.
сви су сиви,
сви смо сиви,
нестајем и
блиједим,
постајем једна од њих

и вриснула бих
тако гласно да
растјерам све птице
с грана недокучивости;

попут пуцња у подне
пуцња у главу, није важно,
пуцам у празно.

Моји кораци све су тежи
пркосе гравитацији,
лијепим се
за прљаве плочнике
слијепих улица,
пуштам коријење
на кривим мјестима
и гута ме бетон.
Још само неколико корака
да се утаборим у твом загрљају,
напријед ме гурају
само сјећања.

Одбројавање је завршено,
казаљке су се поклопиле,
Упомоћ!
12 је сати, вијести вам доноси
егзистенцијална криза.
Још једна особа страдала је
у нападу пролазности.

Ниси се ни осврнуо.

ЈЕДАН ОД ОНИХ ДАНА

Влакови ујутро, влакови у подне, влакови дуго у ноћ...

Прозор с погледом на пругу
и поглед неодсањаних снова
не говоре ништа, а знају да вријеме је
за бијег из бетонске клетке.

Недорасла висинама моја су крила уморна.

Да сам храбра поново бих била дијете
што се игра и не боји краја;
ја само сањам о колијевци мора
чији валови успављују изгубљене.

Можда је данас један од оних дана
што завршавају непримјетно у хладним плахтама.
Празна и крхка попут кости птице,
склопит ћу руке у наде
да сутра неће бити –

Влакова ујутро, влакова у подне, влакова дуго у ноћ...

ЈОСИП РАЗУМ

РУПА

Пригушено просиначко сунце пружало је своје срамежљиве зраке к његовом мамурном и уморном лицу, и док је тако гледао у гола стабла и пуне улице горњоградског трга, атмосфера му се чинила готово сакралном. Држећи у руци говно лабратора врховне суткиње, помислио је како доживљава просвјетљење: чисте, угодне и профињене осјећаје повезане са Створитељем, чији је лик на тренутак чак и угледао у прочељу оближње зграде. Мора да се мијењам и ово је знак да сам на добром путу – слиједиле су мисли једна за другом. Још четрнаест дана и завршит ће тај несретни казнени добротворни рад, а неће му се ваљда још једном догодити да пијан аутом обори хидрант испред полицијске постаје. Тако промијењен, положиће коначно и оних десет несретних испита на факултету, вратити дугове и престати се коцкати. Ништа лакше! Посегнуо је у свом одушевљењу за мобителом. Хтио је назвати Марију и јавити јој сретне вијести, но већ је било прекасно. Малим тргом одзвањала је мелодија која је могла значити само једно. Паника. Вртио је проклетом справом нервозно по прстима, испустио је на плочник и поновно подигао, да би, на врхунцу тјескобе и очаја, ипак притиснуо типку за јављање. „Бок Марио, реци пријатељу, што требаш...“, покушао је некако бити љубазан и угодан. „Пизда ти материна, знаш ти добро што ја требам“, грмио је Марио нимало пријатељски са друге стране. „Гаде један, ако ми не вратиш тих педесет сомова до слиједећег тједна, убит ћу те, јеси чуо смраде, мртав си.“ „Али схвати, па не могу...“, покушавао је, но глас је био неумољив. „За два тједна их однеси у Вардарску 8, или знаш добро што ће бити“. Покушао је још стотину „али“ пребацити до друге стране, борећи се као безнадни утопљеник с грлом и плућима пуним воде за барем још мало кисика, но друга га је страна гурнула на дно. Веза је прекинута и знао је да није паметно узнемиравати. Отишао је смјеста у оближњу биртију, сам као дух струсио пет пелинковаца, умио се у WC-у и погледао у огледало. „Биједан си Иване, али човјек никад осим у смрти не дотиче дно“. Ријечи његова оца, вјечно припитог возача трамваја с необичним интересом за осредњу француску књижевност одзвањале су му рубовима свијести. Пљачка, посудба, пиштољ – схизофрена филмска трака махнито му се пројигирала пред очима. Ништа од свега, помислио би на тренутак, да би се опет вратио размишљању. Изненада, догодило се чудо. У тренутку док је већ пету минуто фиксирао поглед на одломљени руб зрцала, схватио је да нема довољно за платити пиће. Излетио је поновно на трг, и загледао се на кратко у оно исто прочеље. Тамо се, умјесто лика Створитеља, оцртавала Марија. Његова дјевојка, наравно.

Неколико дана послије, сједили су у задимљеном кафићу на периферији. Конобар, угодно попуњени бивши боксач, служио је лоше кафе и причао још горе вице. Марија се смијала и пила тај загорјели талог с млијеком, покушавајући сакрити гађење. Убрзо се повукла на тоалет, а за њом је нестао и Мухамед Али. Оставши сам, дохватио је мобител и, погледавши екран, готово га забио у зид. Гледало га је Маријево лице, немили подсјетник на све лоше у његовом животу. Ум му је поновно кухао, поглед прелазио преко осунчаних кладионица у сусједству и зауставио се на благајни, краће је вријеме фокусирајући. Нема шансе, идемо даље. Маријина торба, има ли тамо пара? „И највећа кућа почиње са само једном циглом“, припити глас његова оца потакнуо га је говорећи му са забуном укључених разгласа ноћних трамваја. Копао је по њој и насмијао се наишавши на повећи пакет кондома. *Featherlight*. Те исте је тражио и оне вечери када ју је упознао. С пулта у љекарни добацила му је „храбар избор“ и осмјехнула се погледавши га у очи, а он јој је одмах тражио број. Кондоми су били за слијепог пријатеља који је хтио водити љубав са својом слијепом женом, а по овој олуји се никако није усудио отићи до љекарне. Повјеровала је, и од тада више није морао куповати та гумена чуда, већ их је она повремено узимала и носила...чекај мало! Ток мисли му је наједном стао и осјетио се готово исто као Архимед у кади, узвикнувши једино мјесто хеуреке „јеботе“. Па она то све држи на једном мјесту, у ладици. Залиху за цијели мјесец. Ово у торби је вјеројатно неки остатак, али више сигурно неће узимати док све не потроши. А њезини имају хрпу новаца. Не, не, можда ипак не. Није много држао до свога морала, али ипак, такво нешто. „Морал је цвијеће над лијесом губитника“, проговорио је опет отац из крештавог разгласа. Добро тата, када се ријешим Марија бит ћу опет онај поштени и праведни дјечак, а за сад имаш право. Морам се борити за голи живот. Па није то све скупа ни лоше, имаћеш лијепу снаху, ионако си ме стално питао кад ћу се женити. И богату к томе, знаш. Разглас је крчао, али некако милозвучно, готово као да се задовољно смије.

Посјетио ју је слиједећи дан на послу и тражио кључеве, измисливши како је оставио ноћас неку меморију у њеном стану и да мора хитно по то, јер му некакви важни документи требају. Знаш како је то, та срања су данас тако мала, као да гамад 'оће да ти испадају околу. Насмијала се и за неколико тренутака је на чудом функционалној „Сингерици“ у њеном дневном боравку бушио пакетиће кондома. Један по један, попут тајних агената добивали су готово невидљиве трагове своје мисије. Ако ово не прође, бит ћу први кога је убила неплодност, помислио је пробушивши и посљедњи, педесети.

Дани су пролазили у ишчекивању, смећем фецесу упорног лабрадора и бијелим шалицама оних очајних кава код дебелог боксача. Марија је из њему недокучивих разлога вољела то мјесто, а задње што је хтио је узнемирити ју у овако деликатним тренутцима операције. Ускоро ће ју некако морати натјерати

да направи тест за трудноћу, и то све прије него ли га Марио упокоји на један од тисућу начина који су га будили ноћима. Боксач је причао вјеројатно најгори виц којег је икада чуо, дјевојка му се хихотала, а он је с неким блаженим миром игнорирао све и гледао у новине. „ Брига је као оса која ти се мота око главе: заборавом ћеш отупити њен жалац док лети, али не и када те одлучи убости“. Порука му се и није претјерано свиђала, али отац му је барем на час надгласао дебелог.

Тједан се утопио у чаши заборава и поновно је стајао на горњоградском тргу. Зраке сунца миловале су шупље костуре стабала, а његов поглед поновно је скретао ка прочељу оне зграде. Лик који се оцртавао био је нејасан и упирао се да пронађе смисао у његовим контурама. На врхунцу напора зазвонио му је мобител, и зачуо је глас своје дјевојке. Плакала је и кроз сузе и пухање носа разабирало је једва понеку ријеч, али, на његов ужас, тај све испрекиданији и каотичнији монолог није садржавао ријечи као „тест“, „позитиван“, „трудна“, већ... Полако Марија, понови ово задње молим те. Конобар?! Наш кафић? Чекај Марија, хоћеш ми рећи да си ме преварила с оном дебелом утваром? Између суза и шмрцања чуло се једно храбро „Да“ и једно несигурно, али ипак чујно „Мислим да га волим“. Бацио је мобител и погледао поновно у прочеље. Лик који се оцртавао био је сада јасан, а чинило се и као да говори. Његов отац држао је у руци пробушени кондом и смјешкао се. Покушавао је у властитом лудилу разабрати ријечи и готово би се закleo да показујући на рупицу каже: „Некоме је рупа пут према горе, а другоме понор.“

МАРТИН МАЈЦЕНОВИЋ

ВЕДРАНА Ж.

Гледаш ју. Немаш појма зашто. Нешто те јако привлачи на њој, а није ти јасно што. Дебела је, неугледна је, дјелује убибоже глупо, а привлачи те. Јао, па гдје ли су то нестали твоји критерији? Гдје? Како си могао спасти на то? Ти, који си не тако давно могао бирати с којом ћеш лећи, а коју оставити да се гуши у горким сузама, ти да спаднеш на неку безвезну дебелу женску из аутобуса!

Али у аутобусу ствари функционирају сасвим другачије, знаш то јако добро. Овдје те привлаче жене које у стварноме животу не би штапом такнуо, а водиш дуге и дубоке разговоре с људима од којих иначе бјежиш ко враг од тамјана. Аутобусна стварност нова је стварност; живот унутар живота, гдје вриједе сасвим другачији животни закони.

И тако гледаш ти њу, она дрка по мобителу, прастаром мобителу с безбојним екраном. Предивно нешто! Одушевљен си, ха? Нема ништа љепше него када жена дрка по прастаром мобителу с безбојним екраном. А не ко твоја дјевојка са својим снобовским таблетом, посљедњим чудом технологије од којег се не одваја као што се морузгва не одваја од рака самца. Страшно нешто, на кога ли то тратиш своју младост?!

И гледаш ти дебелу, гледаш... Па има нешто у њој, сто му громава! Гле ју како се лијепо хихоће док телефонира. Тихо, али наглашено, да ти видиш и да сви виде како је сретна и како јој је лијепо у животу! Онда поставља нека питања особи с друге стране, тихо, да ју нитко не чује, ваљда се срами. Питаш се о чему она то прича, ха? О чему ли она то, вражја мала, сада прича? Баш ти се заголицала машта.

Сада је вријеме и да погледаш тко то сједи поред ње. Хајде, испружи врат, подигни главу, тако, шкицни! Видиш? Плавокоси љепотан спортске грађе, мораш си признати, пуно складнијих тјелесних пропорција од тебе. Сва срећа што је у царству снова, ено слини по прашњавој аутобусној завјеси, па ти није конкуренција! Уф, лакше се дише... Дебела је твоја и само твоја!

А тко је то поред тебе? Неки старији господин у сакоу, господон човјек што би се рекло. Види га како је диван... Блага погледа, углађен, пун животне мудрости, један од оних људи поред којих се тако спокојно осјећаш. Желиш попричати с њиме? Ех, да, било би то лијепо, чула би се од њега која мудра о животу, можда би ти рекао нешто о тој дебелој, можда би ти открио зашто те привлачи. И кренете вас двојица лагано у разговор; почнете причати о кравама које пасу покрај аутопута. Стари је одушевљен. Каже да је срећа што у нашој држави још има крава, да је срамотно што увозимо толико хране па му је баш лијепо видјети све те краве на једноме мјесту. И тако некако преко крава кренете разговарати о много већим проблемима. О томе како је господарство у курцу,

како код нас нитко нема појма што с овим благодатима које имамо, савјетује ти да што прије побјегнеш главом без обзира јер овдје нема будућности за младе! Каже ти да те не смије никаква домаја или било каква идеологија везати за одређени простор! Треба ићи даље, треба бити свој. Мудар човјек, мислиш ти, веома мудар – аутобусни суговорник каквог би сватко пожеллио.

Представиш му се, кажеш да си апсолвент архитектуре, да имаш дјевојку која се зове тако и тако, да идеш с њом на некакав концерт у метрополу, да те иначе посебно занимају црне рупе и теорије завјере. Стари ти каже да има једнога сина и унуку, да му је жена умрла прије мјесец дана (изразиш му суђут, нормално), да је свјеже умировљени професор биологије, да у слободно вријеме игра шах с пријатељима и да (стане замуцкивати)... Што? Што још? Да иде у метрополу признати злочин! Злочин, добро си чуо, злочин! Рекао је то с благим грчем у лицу и гласу, али опет прележерно ако је у питању прави злочин. „Злочин?“, питаш ти. „Да, злочин.“, одврати стари. А ти схватиш да би се разговор могао одмакнути предалеко од крава на аутопуту па погледаш опет своју дебелу која преко плавокосог љепотана гледа кроз прозор. Што ли сад гледа кад нема крава, побогу?! Смири се, смири се, не дај да те љубомора свлада...

Али не да се стари. Злочин је то, каже, стар двадесет и девет година, злочин који га прогања све то вријеме и с којим више не може живјети, који га јако тишти. Посегне стари за џепом свога сакоа и извади оно – извади злочин! „Што је то?“, питаш ти. „Па то је то! То што видите.“, каже стари и показује ти црвену женску гумицу за косу, стару и офуцану. Заборављаш на своју дебелу, гледаш у гумицу телећим погледом. Што да га питаш? Не мораш ништа, сам ти каже „Силовало сам.“, помало узбуђеним гласом лоше хинећи хладноћу. „Што сте? Силовали?“, избечиш очи. „Силовало, силовало... Имала је једанаест година! Слатка мала црнокоса.“, говори он то као да каже „Ох, како је дивна била та крава коју сам видио! Имала је црне шаре и необично велико виме!“

„Баш сте силовали?“, упиташ га пристојно, сам себе изненадивши што све ово прихваћаш као најнормалнији разговор.

„Па не сасвим. Обљубио сам је, али уз велики физички напор.“ – страшно нешто, мислиш ти, тко ли се сјетио замијенити ријеч *обљубити* тако ружном ријечју *силовати*?!

„А ово...“, настави стари показујући гумицу, „То је све што ми је остало од ње. Ње више нема. Убио сам ју након обљубе. Жао ми је због тога!“ (ушао сам у тунел па више нисам могао уживати у погледу на краве, жао ми је због тога!).

„И то је тај злочин?“, упиташ га готово разочарано, као да си очекивао нешто више.

„То је тај злочин. Дошло је вријеме и за то. Син ми је збринут, жене више нема. Сад је вријеме и да обавим своју грађанску дужност, зар не?“

„Свакако.“, сложиш се беспоговорно. Разуман човјек, нема што!

Зашутите обојица, а ти се питаш што је с тим старим. Је ли могуће да је то истина? Ма мора бити, нема шансе да тако предиван човуљак лаже и измишља. Стари очито своју тајну чува годинама, носи је свуда са собом у џепу сакоа. Та тајна додирује и остале сегменте његова живота; новчаник, кемијску оловку, шмркљиве рупчиће, бомбончиће које непрестано цуцла... Што ли пак те друге ствари значе за њ? Можда је црвена гумица тек мала беба наспрам других злочина.

И гледа стари кроз прозор, гледа – нема више крава, нема! Нема више ни црнокосе дјевојчице, нема. И гумицу ће му сила закона вјеројатно одузети, хоће! Све је то тужно, мисли он. Заиста, тужно је, мислиш и ти па опет бациш поглед на своју дебелу.

И гледаш ти њу, гледаш. Ево, пробудио се и плавокоси љепотан. Срећом накратко, брзо наставља спавати, опет је пригрлио завјесу. Дебелој зазвони мобител! Па хало, па молим, па је, ево, могу, па извади особну исказницу и почне читати број особне особи с друге стране. Протегни врат, сазнај како се зове, ово ти је можда посљедња прилика! Како се зове? Ведрана Ж! Познато ти однекуд, али не знаш откуд. Покушај се сјетити, покушај! Јеси ли се сјетио? Јеси! Познајеш Ведрану Ж. из раног дјетињства, из вртића штовише! Тако је! Остало је њезино презиме урезано негдје у дубини твога сјећања! Што ли знаш о њој? Апсолутно ништа! Име и презиме све је чега се сјећаш. Можда је то она мала која ти је стално крала пецива за доручак, али можда и није. Немаш појма!

Мобител, особна... Дивне ситнице, ха? Твоја дјевојка никада не носи особну са собом, каже да јој не треба. Јој, како је незрела, срам ју било! А види ове. Има стари мобител, има особну исказницу, има дјелић дјеличка прошлости који дијели с тобом... Па она је права жена за тебе, нема што! Неугледна, али права. С њом би ти можда било баш лијепо, ха? Љепше него са садашњом дјевојком. Она би те можда боље разумјела, с њом би можда могао разговарати о савременим теоријама о настанку црних рупа, можда би ти давала *footjob* редовито и без превише наговарања, можда не би требао трпјети њезиног татицу и његове приче о догодовштинама из високог друштва, можда није вегетаријанка, можда не плаче на приглупе документарце о пингвинима, можда, можда...

Ма без бриге, све ћеш то заборавити пристанком аутобуса. Отићи ће Ведрана Ж. из твога живота, а старога манијака прегазит ће закон.

Сјећат ћеш их се још сат-два, не више. Можда једном, кад пожелиш бити забаван у друштву, покушаш неком испричати нешто о њима. Но схватит ћеш да се о Ведрани Ж. нема што испричати. О староме има, али то би према њему било крајње некоректно. Уосталом, тко би уопће разумио тај бућкуриш путничких тајни које тако лијепо егзистирају на једноме мјесту?

А када стигнеш на колодвор, одмах ћеш назвати дјевојку и питати је када стиже. „Ево силазимо с аутопута, за петнаест минута смо ту“, рећи ће ти. Како је лако пријећи на *ми* с људима из аутобуса, помислит ћеш. Причекат ћеш је на перону. За њом ће изићи приштави дебељко који ће набијати по таблету, згодна плавуша која се нетом пробудила и стара оронула курва која је недавно доживјела духовно преобраћење. Загрлит ћеш и пољубити своју дјевојку као никада досад, али не, нећеш је питати како је путовала!

Отићи ћете до банкомата по новац. Испред вас стајат ће отац с дјевојчицом с црвеном гумицом у коси, а из банке ће излазити стари брачни пар свађајући се због заборављене особне исказнице без које не могу подићи новац. Гледат ћеш, гледати, само ћеш гледати! Час у црвену гумицу, час у брачни пар.

Када дођеш на ред, умјесто банковне картице у банкомат ћеш гурати особну исказницу, док ће ти у џепу вибрирати стари мобител с безбојним екраном.

Али што се сад тиме замараш? Све је то далека будућност. Сада си у вашем великом џепу, прогутала те црна рупа звана Аутобус. Гледаш Ведрану Ж, гледаш. И гледа она тебе, гледа.

❧ МРАЧНИ ВАТРОМЕТИ ДУЖНИЧКОГ

КВИНТЕТА ❧

(КЊИЖЕВНИ ДУЖНИЦИ, НОВИ САД)

На самом почетку једна мистерија. Ко ме ли су то уопште дужни Књижевни дужници? Верујем и да сами Дужници кроз своје разноврсне (и не само) књижевне активности покушавају да одговоре на ово питање. Најпре сам помислио да можда исплаћују дуг *књижевности*. Као што знамо историја целокупне уметности препуна је различитих дужника који су сами себе завештали у институционалној мисији, пројекту, дивној измишљотини званој књижевност. Поверовали су у њену ауру, облике њене (пред)историје и, такорећи, „упецали се“. Дакле, у питању је некаква врста самодуговања, развијања (слатко-горко робијашке!) одговорности да се учествује у размени, да се да допринос – (што лепши) букет коментара накалемљених на коментаре.

После извесног размишљања предомислио сам се и променио падеж. У овој верзији дуг се исплаћује *књижевношћу*: она је пре свега *средство* кроз које се опипава пулс и утврђују обриси нечег недореченог (неизговорљивог?). Дакле, књижевност није сама себи сврха или *коаксијални* традицијски канал, већ оно што се тиче дубоко интимног, мисаоног искуства. Бележење унутрашњих трагова углавном се одвија негацијом где су речи нужне љуштурице у којима се назире несазнатљиви одјец. Нека језа и лепота. Говорим дакле, о ономе што нас све надилази и истовремено упорно притиска својом загонетношћу. О некој врсти „шуровања“ са трансценденцијом.

А онда сам помислио – ма не. Превише компликујем. Можда је ствар крајње једноставна. А како то често бива – једноставнији концепти су ефектнији од оних амбициознијих. Можда је њихово име пре свега добра маркетиншка идеја! Стварно звучи упечатљиво, лако се памти, а сами Дужници већ имају и препознатљив визуелни идентитет. Није згорег рећи да су за низ наступа у Новом Саду и Београду користили промотивне плакате на којима су били усликани као сумњива (затвореничка?) лица. А то је нешто што свакако, осим што додатно концептуално учвршћује саму групу, привлачи пажњу. Или (знам, опет мењам мишљење) – можда је посредни говор о крајње конкретним проблемима. Јер, право је питање – ко уопште (данас) није дужник? То дуговање не мора да буде финансијске природе (иако нам, знам, то прво пада на памет, што говори доста о нама, али можда још више о времену у коме живимо), већ може бити везано за читав низ најразличитијих статуса у међуљудским односима. Можемо осећати и дуг према неком колективу, према некој идеји. Можемо се осећати дужним, а да не знамо зашто. Мали дугови смештени су и у низ свакодневних радњи – сваки пут кад избегнемо извршавање неке обавезе, ми имамо дуг у виду не-извршавања. Дужници смо и животног

комфора, свега онога што нас чини инертним, од хране до технологије. Дуг се чак може осећати и према самој књижевности као уметничкој пракси. И ето – вратисмо се на почетак приче о дуговима. Али нисмо тапкали у месту. Говорећи о могућностима за тумачење имена групе, наговестио сам низ сталних мотива присутних у њиховом стваралаштву.

Књижевни дужници су од свега споменутог по мало. Како су настали? Као испитна вежба! Студенти Академије уметности у Новом Саду састали су се 2015. године са студентима књижевности на Филозофском факултету у Новом Саду са жељом да оформе књижевно-драмску групу. Тако би студенти глуме (Данило Бракочевић, Милица Шећеров, Младен Вуковић, Никола Јездић и Стефан Остојић) интерпретирали поезију својих колега са књижевности (Катарина Пантовић, Милош Марков, Растко Лончар, Стефан Басарић и Никола Чавић). Куриозитет је да су Књижевни дужници група која има и свог менаџера – Нинослава Јовцова, иначе студента продукције. Није ми познато да и једна друга књижевна група има овако развијену организацију. Мислим да бисмо сви могли понешто да научимо из тога. Јасно је да данас није важан само квалитет садржаја, већ и његова дистрибуција.

А сада неколико речи о самом *садржају*, односно, поезији. Учествовање у некој књижевној групи може са стране интерпретације представљати право обogaћење, будући да се асоцијативне везе множе имајући у виду стваралаштво осталих чланова. Колико год нека стваралачка личност била јединствена и самостална, она се налази у нужном компаративном дијалогу са остатком групе. Сваки од чланова Књижевних дужника, завредио је посебан књижевни портрет. Стога ћу, овај пут, указати пре свега на неке сталности њихових видно различитих поетика.

Проницљива поезија Милоша Маркова је одлична полазна тачка за разматрање целе групе. Његова песма *О историји човека и пореклу језика* у себи садржи читаву филогенезу људске врсте. Путем својеврсне песничке археологије, испливава оно архетипско. Биолошка еволуција и научне чињенице су мудро поетизоване – фокус њихове појавности усмерен је ка развоју емоционалности. Ту је и промена медија као маклуановских општила. Развој технологије постаје нераскидиво повезан са изражавањем емоција, а пресудно утиче и на нашу рецепцију. На крају песме се пак све своди на исто. Свеопшта алијенација демонстрирана је недостатком диференцијације између пећине и стана у згради. Чини се да *homo erectus* није уопште напредовао, да није ни стигао постати *homo sapiens*. Марков је веома мудро проблематизовао (иако то није у првом плану песме) појам напретка као сумњиве категорије. Шта је референтни систем онога што називамо напретком? Чини се да је он много ограниченији него што га редовно представљају – да је нужно културолошки и друштвено детерминисан, да је врста конструкта. Ово виђење може унети и оптимистичније тонове у сагледавању Марковљеве песме. (Иначе, вреди

напоменути, апсолутно доминантно осећање свих Дужника јесте песимизам.) Уколико напретка нема, онда смо тачно тамо где треба да будемо – свезани у древном сплету наших предачких ћорсокака.

Песма *Књига постања* другог Дужника – Растка Лончара, може се читати као песнички пандан Марковљевој песни. Овде је такође реч о генези, али не органској (биолошкој) већ текстуалној. Библијски мотиви вешто су уклопљени у врсту песничког колажа. Понављање речи са великим почетним словом које су нам толико познате (*Љубав, Реч, Бол, Страх...*) указује на њихову текстуалну, појмовну природу. Вештим поигравањем и металогичким уклапањем ствара се симулација – след поретка. Стиче се утисак да је тај поредак, разноврсност прштећих појмова, истодобан, пре и после свега Реч (као *логос*, провиђење). Дакле, песма *Књига постања* није космогонијски конципирана, већ говори о генези, поретку појмова који произилазе један из другог. Као што је код Маркова повест врсте, биолошка, емоционална, техничка и комуниколошка чињеница, код Лончара она добија (реинтерпретативну) теолошку и текстуалну вредност.

Постоји и нека зачудна (ауто)иронија у Лончаровој поезији која није толико присутна код осталих песника групе, провокативност, као и извесна врста хумора. Занимљива је и обрада фолклорних елемената (*Како се калио Баш-Челик*), али и дијалог са самом природом песничког стварања у песни *Боезија*. Аутодеструктивност као перманентно стање песничког субјекта неодољиво ме је подсетила на онај познати стих Оливера Нектаријевића (да се зна – фронтмена бенда *Канда, Коџа и Небојша*) – „пашћу у свест“. Овај „пад у свест“ тематизује и Катарина Пантовић у дирљивој песни *Писање песме*, о којој ће више речи бити мало касније.

Следећи песник о коме ваља нешто рећи јесте Никола Чавић. Са обе своје песме, Чавић се јавља као песник профаног – неко ко у свакодневици проналази ситна изненађења изузетног песничког интензитета, која потом неусиљено транспонује у песнички израз. Позиција Чавићевог песничког субјекта је исповедна. Испод наизглед једноставне песме *Деда и ја* крије се у назнакама читав низ микроепифанија. Деда је саучесник, помоћ у замаскираној исповести – неко ко наступа са својим животним искуством које се тек обликује у контакту са лирским субјектом. У песни *Како је Бауман завршио у брашну са кечигама* споменути исповедни лирски субјект своје мисли разлистава у неочекиваним смеровима. Детаљ из свакодневице опет постаје повод за интроспекцију, а тренутак лирски кристал. Иако жели, Чавићево песничко ја не може побећи од себе.

Претпоследњи песник о коме ћемо овом приликом говорити зове се Стефан Басарић. Већ у првој песни овог избора *На рехабилитацији* можемо увидети повезаност са Марковљевом, али и Лончаровом поетиком. У њој су уклопљене и „поплочане кости предака мога Ја“ (Марков), али и „кула Небеска и сузе покајнице“ (Лончар). Постоји нешто дубоко онеспокојавајуће у

Басарићевој поетици. Неизоставан део његовог песничког света представља болнички реквизитаријум. Ова чињеница, као и изрази измењене свести и радикалног хуманистичког песимизма („Само умно ослепљени / данас нису песимисти“) Басарића снажно повезују са Анријем Мишоом, још једним песником егзистенцијалних немира и несанице. Такође, ваља споменути и очигледну тенденцију за прозним изразом код Басарића; чини се да би потпуну уметничку аутономију овај аутор остварио тек у тој форми.

За крај смо оставили Катарину Пантовић, једину песникињу ове књижевне дружине. За њу се може рећи да поседује вероватно најинтимнији израз од свих Дужника. Њена поезија јесте и уметност сећања; песничко путовање остварује се кроз прустовске реминисценције у којима су ангажована сва чула. Посебно су ми били интересантни моменти осетљивости и нежности. Тако лирски субјект Катарине Пантовић „украшава кућу лампицама детињства“ (*Изненадило ме је*), али каже и: „моја душа се расцветава / као стари кишобран“ (*Кутија*). Физички предмети представљају полазиште за камерни емоционални ватромет. Песникиња метафорика неретко је и састављена управо из *говора ствари*, односно, врсте унутрашњег дијалога лирског субјекта са њима. Поменути однос према присутности личног у *песничком ја* свакако је у извесној мери повезује са Чавићем (иако је њихова природа сасвим друкчија), али ту везе са њеним колегама не престају. Њена песма *Рођаци*, једна од најмрачнијих песама овог избора, вишеструко се надовезује на поетику Милоша Маркова, посебно на његову песму *Градски трг*, те препоручујем и да се читају као какав песнички диптих. Ту је, дакако и болничко окружење (*Болничка песма*), које је толико сугестивно опевао Басарић. И заиста – болница представља прави *међусвет*, простор у коме се крајње непосредно виде планови судбине, у коме су сједињени и страх и нада и промењена свест. Болница је и простор наративности – неретко су то приче које остају вечно загрцнуте, залеђене догдодовштине којима се нерадо враћамо. Све ово указује на дубоко промишљен, разноврстан и лирски интензиван свет песама Катарине Пантовић.

И, наравно, попут Лончара, што сам већ истакао, ова песникиња поставља онтолошка питања о самим речима, као и о природи песничког стварања. Песници су опет нека врста обесправљених законодаваца света. Питање на крају песме *Писање песме* можда сажима целокупни напон мистерије песничког стварања: „Која је то реч спремна да се потчини / и изгуби у мени“. Верујем да је свако ко се бавио неком врстом писања, препознао ову запитаност у неком тренутку сопственог стварања. Игре потчињавања су бескрајне, а прећутно питање би гласило: „Да ли ја проговарам речи или речи проговарају мене?“. Одговор на ово питање може се потражити код сваког од поменутих Дужника. Али то овом приликом нећу радити.

Уместо тога, констатоваћу да испада да смо сви нека врста дужника. Међутим, ретко ко је Књижевни дужник. Зато, послушајмо их. Вреди.

Урош Ђурковић

МИЛОШ МАРКОВ

О ИСТОРИЈИ ЧОВЕКА И ПОРЕКЛУ ЈЕЗИКА

Четвороношке смо
Љубав објашњавали крзном уловине
Живот млеком
Глад месом.

Пре него што смо се усправили.

Љубав смо означавали дугачким цичањем
Живот дубоким урликом
Глад испрекиданом вриском.

Векови су пролазили
и кичме усправљале.

Цичање је постало љубав
Урлик је постао живот
Вриска глад.

Створили смо први језик.

И негде око 3400. године пре нове ере
Љубав смо почели да пишемо косом цртом
Живот кругом
Глад тачкама.

Историја се родила.

Могли смо да напишемо
колико волимо
како живимо
шта радимо.

Крајем деветнаестог века
влага људског говора као
да је могла да се осети у уху слушаоца.

Изумели смо телефон.

Некоме ко није крај нас
могли смо да кажемо
колико их волимо
како живимо
шта радимо.

Крајем двадесетог и почетком
двадесет и првог века
можемо да видимо и скоро да опипамо
људско тело на екрану модерних уређаја.

Изумели смо напредне технолошке апарате.

Људи могу да комуницирају
ма колико год били удаљени.
Можемо да покажемо
колико се волимо
како живимо
шта радимо.

Ипак, историја није успела да разграничи
крзнено немо четвороношко створење
и модерног технички напредног човека.
Било да човек улази
у празну пећину или
празан модеран стан на трећем спрату
са собом носи исти страх од усамљености.

У ЈАНУАРУ СЕ РАЂАЈУ НОВИ ЉУДИ

Свачији родни град је сив

Крајем децембра
не познајем никога.
(Чак ни самога себе.)
Ево од јуче имам
потпуно раван стомак.

Један пријатељ је постао виши
други преко ноћи течно
говори француски језик
а трећи је одлучио да је
обишао цео свет.

Само још ове недеље
вечерамо оно чега увек има:
ваздуха и прашине.
А за недељу дана родићемо се
у пуном фрижидеру.

Стари удови се мењају
криви зуби исправљају
па нам је пред празнике град
пун људи са равним носевима.

И сви се као какве животиње
увлачимо у пећине маштања
и у зимском дубоком сну
сањамо о новом животу.

Тако се нови људи вековима
рађају из јануарског блата
у свом сивом граду.

(А већина истог месеца и умре.)

ГРАДСКИ ТРГ

Шетам градским тргом
и видим људе
како стоје и чекају
пријатеље родбину
или можда метак?

Ведре и насмејана деца
трче за својим псима
који вуку играчке лоптице
или можда нечију руку?

Тргови су места на
којима се пријатељи налазе
и непријатељи стрељају.

А ја скамењен стојим
испред замишљене линије.

Данас се ту наплаћује казна
због непрописног паркирања
а некад се наплаћивала казна
због непрописане националности.

И градска граја постаје рафал
док застрашени дечак
у мом разјапљеном потиљку
лежи са слободом у очима
и оловом у грудима.

РАСТКО ЛОНЧАР

КЊИГА ПОСТАЊА

У почетку беше Реч:
Бол.

Бог осети Бол
и Страх од самоће

Бог сачини Човека:

И он осети Бол
и Страх од самоће

Бог сачини Жену:

И она осети Бол
и Страх од самоће
јер Човек је пре ње имао Бога

Сви су осећали Страх
од Бола живота у самоћи
И то су назвали Љубав

Човек и Жена су издали Љубав
и Бог је остао са Болем
и Бол је дао Човеку и Жени:

Осетили су Бол глади
и Страх од смрти
и убијали су да преживе

Осетили су Бол хладноће
и Страх од смрти
и затворили се у зидове

Осетили су Бол ишчекивања Љубави

и Страх од преваре Божје
и Бога убили

Осетили су Бол ишчекивања Бола
и Страх од преваре сопствене
и Бога васкрсли

и Бога су Љубављу назвали
да би Бол разумели

Бог који осећа Љубав -
а који не осећа Бол
Што Човек осећа Страх
од Бола без Љубави
Што Жена осећа Страх
од Бола без Љубави
није мој Бог

Не без Страх
од Бола без Љубави
Не без Страх
од Бола у Љубави
Не без Бола
од Страх од Бола у Љубави
Не без Љубави
због Страх од Бола

Не без вечитог страдања у Љубави
да би се избегао Страх
и да би се избегао Бол
већи од оног који се
осећа у Љубави

БОЕЗИЈА

Нисам, не, сишао с ума.

Да ли сам се на њега кад и пео?
Видиш ли ме кад срећног - то је глума,
унутра се распадам. Део по део

на... На леђима везане рукаве кошуље...
на подстанарке на днима чаша...
на урлик псета, на лудило руље
на безброј очајничких оченаша...

И дом свој дижем под туђим столом...
Богу се обраћам са: "Извини?!"
Назвах се тринаестим апостолом,
а сакривам скота у суштини

Ускрснућу из неког подрума,
багрема и белих рада напиту се.

Нисам, не, сишао с ума.
Ја сам с њега пао у амбисе.

КАКО СЕ КАЛИО БАШ-ЧЕЛИК

Напој га три пута водом
и три ће ти живота дати
(Напој га једном оним што волиш
узеће ти и ту зеру здравља)

Па, сходно томе:

Једанес откуцава Баш-Челику... Челиче (?)

Печат

Потпис

и до јутра да си назад

Потражи неке вЕсЕлЕ што на нас два не личе,

Најзад

не морамо стално мислити на негве

у које смо бачени када смо ухваћени
у мрежу друштвом названу.

Потражи, дакле, вЕсЕлЕ људе негде -
прођи крај трга, сврати у постмодерну кафану,
ругобном твојом појавом неће бити запрепашћени:

њима раде нимфне жлезде
једни друге не пуштају из канци
они певају – али криомице
призивају оне звезде
што их сваке године изневере
оне падалице

што раде банци

оне падалице

што раде банци...

оне падалице...

Зар давни су снови сад стварност наједном?
Друже Расткољникове, на столу вам је моја оставка.
Вода... вода не помаже жедном.

Ујутро се вратио да сПавка.

НИКОЛА ЧАВИЋ

ДЕДА И ЈА

Деда и ја смо фарбали ту ограду,
у ствари сам ја фарбао, а
деда би седео поред мене,
на пластичној љубичатој столици
и
пушио крцу.

Фарбали смо у плаво
јер је те боје било највише у остави,
а како бисмо се, као мизерни људи,
лакше и безболније приближили небу.

Деда и ја смо фарбали ту ограду,
и сати су одмицали споро, а ја сам,
као никада раније, уживао у раду
и осетио сам дедин поглед како
прати врх четке, која се као језик нимфоманке,
страсно палацала по огради.

Кроз благе колутове дима, које је деда
несвесно правио, причао ми је о животу,
о томе како је мало потребно, а ја сам у
опојним испарењима фарбе пажљиво слушао.

Деда и ја смо фарбали ту ограду,
и дан је био савршен, нити сувише топао,
нити исувише хладан, био је то дан за рад,
и нас није ништа осим ове ограде занимало.

Са бочних ограда прешли смо на фарбање капије,
а деда је неприметно, и у тишини, начео пиво.

КАКО ЈЕ БАУМАН ЗАВРШИО У БРАШНУ С КЕЧИГАМА

Како сам могао
мислити
да ће се ствари, саме по себи,
тако развијати.
Бауман је завршио у брашну с кечигама.
Могао сам то бити ја,
када боље размислим,
да завршим у таквом некаквом брашну. Кукурузном брашну? Хељдином?
Брашно, ко брашно, јеби га...
Али ствар је била у томе што је у питању био Бауман,
а не ја; јадни мали писац еротских прича за одрасле.

Био је то Бауман...

Сећам се само...
да је био у додатку викенд издања *Данаса*,
у рубрици Књига,
и да сам га неколико пута пажљиво читао,
а док је сам чланак имао детаљан увид
у саму преписку; великог Баумана и једног
млађег аутора,
можда неког мене...
И како сам се удубљивао у текст,
прожимала би ме његова реч,
његов портрет са лулом у устима,
некако отмено је пућкајући,
загледан у објектив апарата, тако мудро и сталожено.

Случајност, помислио сам тада,
то би требала да је само тек случајност,
и наш смех, Јованин и мој, и вино у чашама,
и Бауман, чија мисао расте међу кечигама,
дубоко у брашну, мешајући се са њиховим погледима,
погледима малих речних ајкула, које су се потом
пржиле у дубокој масти.

СТЕФАН БАСАРИЋ

НА РЕХАБИЛИТАЦИЈИ

Куда год
моји су путеви
поплочани костима
предака мога Ја.

Ко стигне
горе
престаће да се сећа
онога што је био
доле.

Кула Небеска:

горке сузе
покајнице
увиру под браду
и постају део
реинкарнације
истетовиране
на плућима.

Молитва као добродошлица
пред дверима
белим.

Куда год
наићи ћу
на једног

кога увек
могу препознати
иако га никада
нисам срео.

У првој ноћи
падаће
кисела киша:

И седеће,
прекрштених ногу,
онај шантави
из подсвести сиве
нудећи ми да
б и р а м

Све испочетка.

Јер
кула Небеска
пажљиво бира
људе.
Више не умам
рећи
човеком
једном
да сам се звао.

О ПЕСИМИЗМУ

Белих рукава никад лишен
један је пацијент своме Месији
говорио о прошлости сажаљевајући
будућа времена
с одређеним гађењем.

Само умно ослепљени
данас нису песимисти.

Слушао је још као дечак
да су исти такви губили стопала
у хладним наслагама лажи незнанаца
и да су се радовали неком сунцу
за које је нико није знао постоји ли.

Само умно ослепљени
данас нису песимисти.

Плакао је нечији стари познаник
у углу своје ћелије из које је цврчао
вечни мрак.

Преклињао да не блуди мисао о сутрашњици,
да се очи не склапају тако наивно младе.

Само умно ослепљени
данас нису песимисти.

Сива киша изливена од сувих крвних судова
туђих безгрешних предака
локала је лаку земљу на последњој станици.
Присутни су ћутке гледали у дно
у коме спокојан смејао се неко.

Само умно ослепљени
данас нису песимисти.

Вране су мозак попиле луталицама
па због тога њихов је пут
откинут са карте света.

Прекасно сазнаће да се све то већ одавно збило,
тек у наборима киселкастог мозга.

САМОИЗЛЕЧЕЊЕ

Када је
једног понедељка
болесник отишао на преглед
већ је можда
било касно.

Имате проширене вене, задригле чукљеве и начете курије очи.
Он је практиковао своје узалудне шетње.
Па му је речено да му срж не окоштава добро и да ризикује да сломи ноге само
стојећи на њима.

Он је стајао у месту данима и недељама и месецима и посматрао како река носи
смеће узводно.

Тестиси су вам превише спуштени, свезани у чворовима јер носите црну боју
као нафту у њима.

Он је просипао белу течност.

Трбух вам се сав скочањо и свенуо јер вам се изнутра све суши од нездравог живота.

Он је наставио да једе понекад, само понекад, као до тада.

Осушена су вам плућна крила од абнормалне употребе дувана.

Јалово је покушавао да престане.

Гркљан вам је скршен и тање вам се гласне жице сваком изговореном речју.

Он је причао своје приче.

Језик вам је труо, ноздрве спржене, а очи вам се магле јер сте преозбиљно остарили.

Он је и даље бројао зрнца у пешчанику.

А мозак? Мозак вам се укиселио у сопственим мислима.

Он није размишљао превише.

Тек, после анализе упита за лек или какав пут излечења.

Бојим се да је прекасно - рече доктор озбиљно одсечно.

Можете јести бело грожђе. Пуно белог грожђа.

Хоће ли ми од тога бити боље?

Не верујем, али ћете умирати слађе.

КАТАРИНА ПАНТОВИЋ

ИЗНЕНАДИЛО МЕ ЈЕ

Изненадило ме је:
на улици, у пролазу, у нечијој јакни
мирис мошуса и мемле старе
постељине –
Сећања кроз тело споро путују

док се време порађа
прљава и чудна чипка на небу
укршта у себи уличне крвотоке

Мислим се:
„ваљда ћу се ујутру пробудити
изнутра окупана!“

У ствари, по мене долазе дани
када се само треба
сакрити под тешки диск
изгубити облик
никад не изаћи

и пажљиво
украшавати кућу лампицама детињства
гристи нокте
и чекати онога
што органе своје испод јелке
уместо поклона оставља

КУТИЈА

Од августа сам закључана
У малој кутији
Иако се сваки пут кад
Изађем из дома
Умножим на неколико страна

Како да зауставим
Сећања-цртеже који
Не престају да се роје?

Некад је твоје тело било
Црна пустиња
И гибали смо се
У непарном ритму

(наша амбидекстрална љубав)

Зид се ослањао на наше сенке
Тишина је врвела од аплауза
Јутарњих духова и птица
Који су једини имали увид у нас:
Браво!

*Лепи сте тако склупчани
И настављени једно у другоме
Као скулптура од мермера.*

Не светли више светионик
Вид је испресецањ
Решеткама косе

Подижем поглед ка небу
И моја душа се расцветава
Као стари кишобран

БОЛНИЧКА ПЕСМА

Баки

Сваки дан освајам нови гребен себе
И запитам се одакле сам дошла – није лако
Моје срце мораће да буде жилаво попут
Добро разгибаних ногу балерине у црном

Уместо лампе, моју собу осветљава штура
Светлост белих зидова и уштирканих чаршава
Испод којих ми се ноге
Полако стапају са подземљем.

Желим да и даље будем ту: да будем
У зидовима, у паркету, у завесама,
биљкама: завучена свуда
попут дуванског дима; али глава је рекла своје.

Приступићу крају као да је почетак,
Богоугодно,
Како сам целог живота и живела.

Свѐтле чаршави, свѐтле као да су пуни
Живота, и као да треба да приме у себе
Злато, а не болест.

У ноћи узнемиреној и гласној од крика
Туђих љубави и тешких локомотива
Бићу тиха и ћутаћу
Као тек закопана урна

РОЂАЦИ

Тамо негде далеко живи моје
крвно сродство, бивша крв
преци и рођаци скончали
у хладном купатилу

Пређашњи сведоци бомби у дворишту
којима крвоток јечи у ушима
ноћу у кревету простиру кожу своју
уместо чистих чаршава

Суботом увече једу оскудну вечеру
и сатима ходају слузавим улицама
вратова искривљених према небу
молећи се да су зачети у некој тајни

Након сна гледају
у јутро које зри у прозорском окну
отварају руке попут шестара
и осете благи налет радости

Пре него што се врате
пре него што испусте
препотопски плач

ПИСАЊЕ ПЕСМЕ

Запамтила сам следећу сцену:
У ноћном диму и дејству разума
гласови се празне и људи пониру ка земљи
а мени се обраћа слово којег се плашим.

Кршим руке у ишчекивању казне:
сви призори су испрани,
разлетеле се птице из моје главе,
трону мисли и суше се као бадњак.

Чекам онај судњи час кад тајне излазе
из својих малих оклопа и почну да се
премештају на хартију.

Опомиње плач из суседног стана.

Слегла се слика на дно тањира као песак у води.
Зачикава ме песма, открива се и покрива као
неваљало дете.
Изврнула се као стара чарапа.

Речи,
прозваћу ваша имена оним редом којим сте се родиле.

Морам, једноставно се
морам се одредити за реч
За реч као за целибат, или животног сапутника
Али

Која је то реч спремна да се потчини
и изгуби у мени

ОСПОКОЈАВАЈУЋА РАЗЛИЧИТОСТ ИЗ

СУСЕДСТВА

(ИЗБОР ИЗ САВРЕМЕНОГ МАКЕДОНСКОГ ПЕСНИШТВА)

Приложити критички осврт поводом одређене песничке појаве из наше савремености, значи силом прилика гурнути у страну све бојазни и сумње које с обзиром на неиспративу променљивост ауторских тенденција имамо. Циник у нама би се огласио: очајна времена захтевају очајничке потезе. Истодобно, какав-такав критички апарат, као својеврсна „инфраструктура“ неопходна за какво-такво пристојно ширење песничке праксе у, како се то каже, затеченом стању, може допринети култивизацији песничког оглашавања и тако зауздати *Do It Yourself* произвољност. Концепт овог броја *Весне* је и у том смислу важан, а не само због могућности да се скромним напорима утиче на интерлитерарни дослух између контактних простора бивше, заједничке државе. Један од њих је македонски, и текст који следи пружиће, надамо се не провизоран, портрет неколицине македонских песника.

Песме Ђоке Здравеског одликује нарочита ритмизираност, спроведена претежно кроз репетитивност. Реторски елемент је у њима појачан, што на пример *Чекаоницу* чини погодном за говорење пред публиком. Можемо их замислити како постају паљба нервозних питања које појединац управља према свету у ком се затекао. Утисци се, другачије казано, узрујано гомилају, тек да би се активирали у нашој свести, да бисмо се обрели запитани без стварне могућности решења и одговора. То је у смислу аутентизације интроспективних стихова сасвим оправдано, јер песнички гласови Здравеског не претендују да угрозе свет, без обзира на то што их исти бескрупулозно гуши. Паљба тих гласова, дакле, није минобацачка, али можда баш зато песме попут *Дедикар Икарал* доживљавамо као осујећену побуну – која је одувек била најшармантнија од свих побуна.

Већ песме Елене Пренцове доносе другачији приступ проблемима свакодневице, што нас подсећа на хетерогеност песничких изрицаја којима данас сведочимо. Пренцова, наиме, баштини дискурзивност која враћа поверење у политичност поезије, у ширем смислу речи. Компримована озлојеђеност *Параноичне*, отпочете негативним констатирањем ситуације која је општи случај („није нам потребна...“), преиначује се у краћи каталог ситних и крупнијих ужаса стварности, недовољних да би се оборила објава из поенте – то како смо згрчени највише страхом од себе самих. Није нам само велико Друго страно, није само оно извор зазора, већ и сопство – на то алармира лирика Пренцове. Слично, песникиња прилази родном проблему из *Жене*, појачавајући међутим хумор, али са злокобном нотом јер је „твити заиста видео

цица-мацу“, односно твити га је *видела*, па остаје у склоништу-кавезу. Занимљивих ли инверзија!

Тематску преокупацију дискрепанцијом која се јавља на релацији Ја–Ти одају песме Марте Маркоске. Њен сензибилитет преузима нешто од старијих песничких нараштаја, уз известан отклон. Нема трага експресивности какву налазимо код Пренцове. Интимна превирања између женског субјекта и мушке инстанце с којом такав субјект полемише, Маркоска обрађује с вероватно нужном дозом патетике. Њене песме *Ти си пун прича, а ја ти пишем песме* и *Логика слабијег* илустративне су и за усредсређеност рецентног српског песништва на категорију одсуства/присуства једног, увек емотивно конотираног Ти. Изнијансираном рефлексивношћу издваја се песма Маркоске под насловом *Слано-слатки универзум*. Она посредује неколико сузбијених апорија и на више но солидан начин одговара на „слана сазнања за људе који преферирају слатка задовољства“.

Да актуелни песнички модуси могу потпуно конкурентно подразумевати немалу културолошку поткрепљеност и опсерваторски захват ка споља, ка такозваним великим темама, показује *Седмица* Михајла Свидерског. Свидерски не упада у замку доцирања, премда с разлогом пребукира текст културним референцама, сликајући тако хипертрофираност цивилизације. *Седмица*, наиме, окупља занимљиве варијације иронизованог и сериозног третирања политичких и конфесионалних датости које конструишу, које *стварају свет*. Заснована на псеудохронолошком процесу космогоније, песма провоцира читаоца да се замисли над ефектима цивилизације на појединца којем не успева да претраје у некаквом лебдећем стању изузетости. Поклоницима описаног песничког резоновања, две песме Свидерског сигурно неће промаћи.

Македонску секвенцу у овом броју *Весне* употпуњавају текстови Славице Гацове Свидерске. Најуспешнијом значењском интервенцијом у песми *Картографија мене* можемо сматрати дислоцирање субјекта током процеса који би, у ординарним поставкама, могао донети идентитетски ослонац субјекту – атавизам. Размере атавизма који је активиран као протезни лирски мотив, географски и традицијски су огромне, што аргуменује осећање припадности „немапираном свијету“, омеђеним цветом и књигом као наспрамним симболима природе и културе. Културолошка обавештеност песме поредива је с поетичком линијом сигнализираним у песмама Свидерског. Но, ова се ауторка приклања и другачијим модалитетима при обради тема. Родни проблем упечатљиво је скициран у *Тијелу жене* само захваљујући способности проницљивог посматрања и претакања виђеног у метафору, уз тек једну референцу, и то на *Сопствену собу* Вирџиније Вулф. Свидерска је, очито, способна да варира песнички свој језик, а то данас ваља сагледавати афирмативно.

Напоследку, не можемо се отети утиску о мањкавостима овог текста, сведеног на диктирани опсег часописног коментарисања чак пет самосвојних

песничких гласова. Дат је сажети преглед неколицине остварења савремених македонских песника, али је ова, као и свака експликација над уметничким текстом, донекле излишна. Нека песме, најпре, одсамују са читаоцима и тако проговоре за себе.

Милан Вурдеља

ЂОКО ЗДРАВЕСКИ

ДЕДИКАР ИКАРАЛ ДЕДИКАР ИКАРАЛ

како да си се објасниш себеси на другите	како објаснити себе себи другима
како да ги објасниш сите свои контрадикции сите внатрешни спреги	како објаснити све своје контрадикције све унутрашње спреге
дијалектиката на своето битие како да пронајдеш хармонија пomeѓу црното и белото пomeѓу почетокот и крајот на кругот	дијалектику свог бића како пронаћи хармонију измеѓу црног и белог измеѓу почетка и краја круга
пomeѓу првата и последната куќа	измеѓу прве и последње куће
како да ја споиш месечината со сонцето како да направиш манастир од градот од своето тело храм	како спојити месец са сунцем направити манастир од града од свога тела храм
како да влезеш меѓу луѓето како да останеш сам со себе мирен	како ући меѓу људе како остати сам са собом миран
како да издржиш на ветрот од туѓи зборови од туѓи погледи на свет	како издржати на ветру туѓих речи туѓих погледа на свет
како да не фрлиш камен да премолчиш најлесно е	како не бацити камен прећутати најлакше је
да одмавнеш со рака да се насмееш	одмахнути руком насмешити се
како да разбираш сè и себе и светот во себе и вон себе	као да разумеш све и себе и свет у себи и ван себе
и сите свои стравови и соништата свои и сите понори и сите врвови на своите планини	и своје страхове све и своје снове све и своје поноре

и све
како да го смириш морето врхове својих планина
да ги растераш облаците
да станеш празен како умирити море
потполно растерати облаке
празен постати празан
просирен потпуно
да се просреш себеси празан
 прозиран
 прозрети себе

ЧЕКАЛНИЦА ЧЕКАОНИЦА

доаѓаш прв. чекаш. долазиш први. чекаш.
застануваш во ред. чекаш. стајеш у ред. чекаш.
стискаш копче. чекаш. притискаш дугме. чекаш.
ставаш ливче. чекаш. играш на енглеze. чекаш.
(уште колку чекаш?) (још колико чекаш?)
ставаш ѓезве. чекаш. стављаш ѓезву. чекаш.
пушташ вода. чекаш. пушташ воду. чекаш.
пушташ бојлер. чекаш. палиш бојлер. чекаш.
праќаш писмо. чекаш. шаљеш писмо. чекаш.
мењаш статус. чекаш. мењаш статус. чекаш.

чекалница: чекаоница:
никој не те чепка. нико те не чачка.
меѓупростор. меѓувреме. меѓупростор. меѓувреме.
нешто ко: *малечка смрт.* нешто као: *мала смрт.*
нешто ко: *дупка во ѓеврек.* нешто као: *рупа у ѓевреку.*
нешто ко: интермецо пред важни вести нешто као: интермецо пре важних вести
од земјата и светот. из земље и света.
нешто ко: врата. нешто као: врата.
нешто ко: прозор. нешто као: прозор.

(имаш празен екран, eeeј!) (имаш празан екран, eeeј!)

таман, да летнеш. таман, да полетиш.
таман, да те снема. таман, да нестанеш.

а ти, ако си будала, а ти, ако си луд,
чекај! чекај!

4. ЗЕМЈА. ЦРВЕНО. 4. ЗЕМЉА. ЦРВЕНО.

слегувам во своите подземни одаи. силазим у своје подземне одаје.
во темелите. таму кај што уште у темеље. тамо где су још
старите мои закопале нешто. моји стари закопали нешто.
слегувам од сиот свет скришум. сам силазим кришом од целог света. сам
од себе го крадам клучот. од себе крадем кључ.
долу е цибурина. од студенилото дури доле је зима. од студа чак и
оган гори. дури пече ко жар на гола кожа. ватра гори. чак и пече као жар голу кожу.
и мравки лазат. од мраз, од страв, од јанса. и подилазе жмарци. због мрза, због страха, због језе.
буричкам со кандилце в рака. тражим са кандилом у руци.
тарашкам по теглите со слатко, чепркам по теглама са слатким,
со горко, со поткиселено. горким, поткисељеним.
чепкам по сето поминато низ мене. чачкам по свему што је прошло кроз мене.
по сето поминато пред мене. по свему што је прошло пре мене.
со ноже пуштам воздух ножем испуштам воздух
да излезе смрдеата. да изађе смрад.
ја тргам мувлата што се фатила одозгора. склањам буџ која се нахватала одозго.
вдишувам длабоко. со прст пробувам. удишем дубоко. пробам прстом.
тегла по тегла отворам. ја тргам мувлата. отварам теглу по теглу. склањам буџ.
вдишувам длабоко. со прст пробувам. удишем дубоко. пробам прстом.
тегла по тегла. теглу по теглу.
дур не најдам зошто толку боли. све док не најдем зашто толику боли.
и до кога. и докле.

(песме превео аутор)

ЕЛЕНА ПРЕНЦОВА

ПАРАНОИЧНА ПАРАНОИЧНА

Не ни е потребна	Није нам потребна
нестабилна економска ситуација за да нè заплаши,	нестабилна економска ситуација да нас заплаши
ниту пак нарушен мир за да нè исплаши,	нити нарушен мир да нас уплаши
или пак пандемија од вештачки произведен вирус за да нè стрепери од страв,	или пандемија вештачки произведеног вируса да бисмо дрхтали од страха
зголемена стапка на масовни убиства, кражби, силувања и планирани самоубиства,	повећана стопа масовних убистава крађа силовања и планираних самоубистава
и онака успешно нè научија повеќе од доволно да се плашине од самите себеси.	и онако смо успешно научили више него доволно да се плашимо себе самих

ЖЕНА ЖЕНА

ендемски вид сум, а законот не ме заштитува.	ендемска сам врста а закон ме не штити
ме ловат за спорт без кучиња и коњи, без лепче и јадици, со камшици и клади.	лове ме из спорта без паса и коња без хлеба и удице са бичевима и ломачама
зауздајте си ги сопрузите, жени! мажот е пуштен од ланецот.	зауздајте супруге, жене! мушкарац је пуштен са ланца
дивџи навистина го виде мацолот, затоа не го напушта кафезот, затоа што само таму е нејзината слобода.	твити је заиста видео цица-мацу зато не напушта кавез јер само је тамо негова слобода

ТОГАШ КОГА ИМАШ ВРЕМЕ КАДА ИМАШ ВРЕМЕНА
ДА РАЗМИСЛУВАШ ДА РАЗМИШЉАШ
ЗА ЖИВОТОТ О ЖИВОТУ,
ИМАШ НАЈМАЛКУ ВРЕМЕ ИМАШ НАЈМАЊЕ ВРЕМЕНА
ДА ГО ЖИВЕЕШ ДА ЖИВИШ

на Баба

За Бабу

по смртта на Баба ми после Бабине смрти
и станот почна да се распаѓа и стан је почео да се распада

северот до бескрај да застудува северац до бескраја да захладнује
липата да мириса на бензин липа да мирише на бензин
водата пожелти вода је пожелтела
таваните се спуштија таваница се спустила
теписите иструлеа теписи иструлели
од столовите останаа само ногарките од столица останаа само ногаре
воздухот се згусна од киселовина ваздух се згуснуо од киселине
летото беше лето само на гоблените лето је било лето само на гобленима

по смртта на Баба ми после Бабине смрти
и ние почнавме да се распаѓаме и ми смо почели да се распадамо

мајка ми прави само еден вид супа мајка ми прави само једну врсту супе
ни останаа само питите на Тетка Васка останаа су нам само Тета-Васкине пите
во нашето семејство салепот е со поминат рок у нашој породици салепу је истекао рок
не ги користиме истите зачини во манџите не користимо исте зачине у јелима

јас не јадам натопени бисквити во туѓо кафе ја не јадам кекс натопен туѓом кафом
немам кревети немам кревете
во кои можам да си го ротирам спиењето по ноќи у којима могу да се ротирам док спавам
не чувам повеќе јорговани во вазна не држим више јорговане у вази
не палам телевизор телевизор не уклучујем
заборавив кога се главните вести на радио заборавила сам кога су главне вести на радију
и упорно го грешам клучот од сопствениот дом и упорно машим кључ од сопствене куће

тоа е доказ дека и предметите имаат душа то је доказ да и предмети имају душу
а луѓето ја губат својата со заминувањето на некој сакан а луѓе је губе одласком неког вољеног

(песме превела Катарина Фиаменго)

МАРТА МАРКОСКА

**ТИ СИ ПОЛН СО ПРИКАЗНИ, ТИ СИ ПУН ПРИЧА,
А ЈАС ТИ ПИШУВАМ ПЕСНИ! А ЈА ТИ ПИШЕМ ПЕСМЕ**

Ти зборуваш седум јазика Јас едвај гугам на еден Ти Монт Еверест и Килиманџаро ги освои Јас вртоглавици од Панорамата во паркот добивам Ти пешачиш по три километри дневно Јас едвај до комшии одам Ти умееш да видиш кои светла горат на крстот на Водно	Ти говориш седам језика Ја једва гучем један Ти си Монт Еверест и Килиманџаро освојио Ја вртоглавицу од Панораме у парку добијам Ти пешачиш по три километра дневно Ја једва до комшија идем Ти умеш да видиш која светла горе на Крсту на Водну
Јас за требење ориз очила ставам Ти се налеваш со вино цитирајќи го Хомер Јас од убав збор се пијанам Ти со голи раце диви трендафили кинеш Јас се преправам дека сум Трноружка за да ме бакнеш	Ја за требљење пиринча наочаре стављам Ти се налеваш вином цититрајући Хомера Ја сам од лепе речи пијана Ти голим рукама дивље руже кидаш Ја се претварам да сам Трноружица да би ме пољубио
Ти со велосипед ја заобиколи Европа Јас крстозе те следам на facebook	Ти си бициклом обишао Европу Ја прекрстивши нозе пратим те на фејсбуку

И така... И тако...

Додека ти го пливаше маратонот Јас под туш си потпевнував Додека брзаше да стасаш до мене Јас во сонот се одреков од тебе	Док си ти пливао маратон Ја сам под тушем певушила Док си јурио да стигнеш до мене Ја сам се у сну одрекла тебе
--	--

Зашто ти си полн со приказни, Зато што си ти пун прича,
А јас ти пишувам песни! а ја ти пишам песме!

КВАНТНА ТЕОРЕМА НА ЉУБОВТА КВАНТНА ТЕОРЕМА ЉУБАВИ

Ние сме како ѕвезди што колабирале во сопствената гравитација и сега бестелесни вратени во состојба нулта го броиме времето наназад за да тврдиме дека сè од нас почнало и со нас завршува!	Ми смо као ѕвезде које су колабирале у сопственој гравитацији и сада бестелесни враќени у нулто стање бројимо време уназад како би тврдили да је све од нас почело и с нама завршава!
--	--

ЛОГИКА НА ПОСЛАБИОТ ЛОГИКА СЛАБИЈЕГ

Ако сите луѓе се смртни Ако су сви људи смртни
А сите вистини релативни А све истине релативне
И ако сите божества се измислени И ако су сва божанства измишљена
А ти си моето божество... А ти си моје божанство...

Дали смеам да заклучам дека Да ли смем да закључим
Ти си само едно измислено божество Да си ти само једно измишљено божанство
што релативно си ја вршело функцијата које је релативно вршило функцију
додека јас умирав да докажам док сам ја умирала да докажем
дека навистина постоиш и чудотвориш? да заиста постојиш и ствараш чуда?

СОЛЕНО-СЛАДОК УНИВЕРЗУМ СЛАНО-СЛАТКИ УНИВЕРЗУМ

(На Игор Исаковски)

(За Игор Исаковског)

Ако бевме сонувачи на некоја друга планета
и јадевме колачиња направени од небула
дали како и сега ќе размислувавме за
заминувањето
или тоа ќе беше исто толку слатко искуство
како ваниличните полумесечинки од баба?

Ако смо били сневачи на некој другој планети
и јели колаче направљене од небула
да ли ћемо, као и сада, размишљати о
пролазности
или би то било исто толико слатко искуство
како полумесеци бакиних ванилица?

Ако бевме промислувачи на некоја друга планета
и јадевме грисинки што ни ја доцртуваат правата
линија на животите
дали и тогаш ќе мислевме дека паралелните линии
некаде во бесконачноста се допираат
или тоа ќе беше премногу солено сознание
за луѓе кои преферираат слатки задоволства?

Ако смо били мислиоци на некој другој планети
и јели грисине које нам доцртавају праву
линију живота
да ли би и тада мислили да се паралелне линије
негде у бесконачности додирују
или би то било превише слано сазнање
за људе који преферирају слатка задоволства?

(песме превео Рајко Лукач)

СЛАВИЦА ГАЦОВА СВИДЕРСКА

КАРТОГРАФИЈА НА СЕБЕСИ КАРТОГРАФИЈА МЕНЕ

Ги носам во зениците
сите изгрејсонца и зајдисонца
што ги видеде мајка ми, татко ми,
баба ми и дедо ми
и нивните мајки и татковци баби дедовци
и сите галеби над Белото море
и сите црни гаврани над Црното Море
и сите црвени облаци над Црвено Море
и мртво море со убиени соништа претворени
во сол
и лузни на местата кајшто имало крилја

Имам во себеси и змиски остров
и црква со лековита вода среде змиите
и икона со двете лица на Исус
и фрески на ангелската ренесанса
и еден Олимп во себеси носам
и свој Севс
што сам врз себе си фрла громови

Ја носам во себеси Сахара
и музиката на северна Африка што ја пеат само
мажи

ја пеат моите женски клетки
и сите балкански бапчорки во мене
еден непознат маж повикуваат
и врвови со непозната висина, без знамиња,
бездни со непозната длабина и крикови од
непознати усти

и олеандри имам, и кактуси,
еден немапиран свет и еден исушен цвет
од една древна книга со тајни знаења
што не знам да ја прочитам

У зјеницама носим
све изласке сунца
што су их видјели моја мајка и отац,
баба и дједа
и нивнове мајке и очеви бабе и дједови
све галебове изнад Бијелог мора
и све црне гавране изнад Црног мора
и све црвене облаци изнад Црвеног мора
и мртво море са сновима убијеним у сол
претвореним
и ожиљке на мјестима гдје су била крила

Имам у себи и змијско остров
и цркву са лијековима усред змија
и икону са два лица Исусова
и фреске анђеоске ренесансе
и један Олимп у себи носим
и свог Зевса
који сам на себе баца муње

У себи носим Сахару
и напјев сјеверне Африке који пјевају само
мушкарци

пјевају га моје женске ћелије
и све балканске бапчорке у мени
једног непознатог мушкарца дозивају
и врхове непознатих висина без застава
бездане са непознатом дубином и крицима из
непознатих уста

и оленадре имам, и кактусе,
један немапиран свијет и један исушен цвијет
из једне древне књиге са тајним знањима
што не умијем да ја прочитам.

ТАЈНАТА ТАЈНА

Тајната е Тајна је
во малечките бели у малим бијелим
сувенири во излозите сувенирима у излозима
што некогаш биле богови који су некада били богови
Во мртвите медузи на брегот у мртвим медузама на жалугу
што се преселуваат што се пресељавају
во фотографиите на туристите на фотографарије туриста
Во октоподот што го јадеме, у октоподу којег јадеме
а не знаеме дека така а не знамо да се тако
морето се влева во нас мора улијевају у нас
Во пивото што го пиеме у пиву које пијемо
без да помислиме на уморните очи не мислећи на уморне очи
на човекот што го човјека који
жне хмељот и јачменот жање хмељ и јечам
Во највисоката планина у највишој планини
на која се искачуваме на коју се пењемо
да ја сетиме својата да осјетимо свој
најдлабока бездна најдубљи амбис
Во заклучената црква У заклучаној цркви
што гледа во пливачите која гледа у пливаче
и и
во прашињката што ни влегла зрну праха што нам уђе
во окото у око
Цел ден се жалиме дека нè пецка Цијели дан се жалимо да нас пецка
а таа патувала до нас а оно путује с нама
илјадници светлосни години хиљаде свјетлосних година
без збор без гласа

ЖЕНСКО ТЕЛО ТИЈЕЛО ЖЕНЕ

Честопати посакуваш да го скроиш по мерка да ги исечеш вишоците да додадеш во недостатоците сама да се пресоздадеш ама реброто ти е позајмено едно ребро ти е туѓо во стомакот имаш езеро што надојдува реки што надојдуваат и пресушуваат на трепките носиш стратуси, кумулонибуси, кумулуси и цируси поради нив вагата секогаш покажува повеќе не можеш да ги контролираш електричните празнења во градите еден ден дланките ќе ти се престорат во географски карти што ќе ги спакуваат во атласите без да дадеш согласност Никој не ги запиша во историјата искуствата на твоето тело оти всушност немаш свое тело и со милениуми немаш сопствена соба	Често пожелиш да га скројиш по мјери да исјечеш вишкови да додаш недостатке себе саму изнова да створиш једно ребро ти је туђе у stomку имаш језеро што надолази ријеке што плаве и пресушују у трепавицама носиш стратусе, кумулусе и цирусе због нив влажност изгледа већа не можеш контролирати електрична пражњења у грудима једног дана дланови ќе ти постати географске карте које ќе пакирати у атласе без твоје сагласности У историји нико није записао искуства твог тијела јер у ствари немаш своје тијело и миленијумима немаш сопствену собу
---	--

(песме превела Сеида Бегановић)

МИХАЈЛО СВИДЕРСКИ

СЕДМИЦА СЕДМИЦА

Понеделник	Понедељак
Јин и Јанг, создадени со исто движење	Јин и јанг, саздани из истог покрета
постојано невидливо го држат	постојано, невидљиво држе
балансот на светот	равнотежу света

Вторник	Уторак
Племенските богови помагаат	Племенски богови помажу
гладните во Африка	гладне у Африци
секој ден ја одлагаат смртта за утре	они сваког дана одлажу смрт за сутра
со голема медиумска покриеност	уз одличну медијску покривеност

Среда	Среда
Буда разбуден спие	Буда будан спава
и размислува како да избегаме	и размишља како да побегнемо
од кругот на страдањата,	из круга патње
а ние страдаме секој ден, без престан,	а ми страдамо сваког дана, без престанка
и никако да му побегнеме на стравот.	и никако да умакнемо страху.

Четврток	Четвртак
Вишна го одржува светот	Вишну чува свет
Шива го разурнува играјќи	Шива га разара играјући
ние умираме радувајќи се.	ми умиремо радујући се.

Петок	Петак
Села Алаху алејхи ве селам	Села Алаху алејхи ве селам
од Алжир до Иран	од Алжира до Ирана
поради нафтата изгоре светот	свет је изгорео ради нафте.

Сабота	Субота
Адонај, Елохину, Сабат е.	Адонај Елохине, Шабат је.
Каин секој ден го убива брата си	Каин из дана у дан убија свог брата
Авела, од Витлеем до Ерусалим.	Авеља, од Витлејема до Јерусалима.

Недела	Недеља
Истриј го од нас жигот	Згули са нас жиг
на Антихристот,	Антихристов,
Христе!	Христе!

ДЕН ДЕВЕТТИ ДАН ДЕВЕТИ

Твојот гулаб што животвори	Твој голуб што животвори
во секоја клетка и во секој фотон	у свакој ћелији и сваком фотону
нека прелета над неговите живеалишта	нек прелети преко неговог станишта
над градините, над езерата,	преко вртова, преко језера,
над мирисите	преко мириса
нека ги оплоди	нека их оплоди
на неговиот именден	на негов имендан
Арахангелот со меч од оган	Архангел мачем од ватре
и очи од молњи	и очима од муње
нека го посети	нека га посети
нека нè потсети	нека нас подсети
и нам	на ватру у котлу
за огнот во котелот	и кишу у рају.
и дождот во рајот	

(песме превео аутор)

❧ ВЕРНИ ВЕРНОРЕКСИЈИ ❧

(ФОРУМ МЛАДИХ ПИСАЦА – КИЦ „БУДО ТОМОВИЋ“, ПОДГОРИЦА)

Једну четвртину уметничког калеидоскопа који у овом броју *Весне* доноси нови поглед на сваралаштво младих у региону чине песници окупљени око Форума младих писаца, центра који је основан у Подгорици 2015. године као мрежа подршке младим књижевницима и простор за размену креативне енергије. Овом приликом представљене су песме Јане Радичевић, Јелене Ђуровић, Марије Весковић, Луке Бољевића, Мирка Вукославовића и Николе Ђорца.

Незахвално је писати у исто време о шесторо самосвојних песника, нарочито када их повезује заједнички простор афирмисања, али не и јединствени програм стваралаштва. Зато ће се овај херменеутички захват у изложено тело поезије држати у границама примећених паралела у бављењу песничким темама доживљаја савременог живота, односа сна и јаве, могућности комуникације са другима и значаја стваралаштва, са надом да ће читаоци, понукани књижевном вредношћу песама, доћи до много дубљих увида у дело сваког од наведених песника.

У песмама Јелене Ђуровић (*XS генерација*) и Марије Весковић изложено је подударно виђење савремене стварности као велике товнице, у којој се лирски субјект истовремено храни и изгладњује у својој опседнутости телом, храном и сексом, у којој разјапљена чељуст билборда пантагруеловски гута све пред собом, уситњавајући и највеће трагедије на меру новинског ступца – да се лакше сервира, на кашичицу. Све се може конзумирати, док границе тела гротескно осцилирају пред генетички модификованом стварношћу. На крају фабричке траке сваки појединац завршава на ђубришту, а неуспех се подсмева покушају (*Лоша процјена*).

Тема отуђености профилисана је као остављеност од природе и немогућност посредовања значења другима у песмама Луке Бољевића. У краткој форми изриче се пораженост лирског субјекта пред самодовољношћу природе, изванредно формулисана као „логика природе и инстинкт цвијећа“ који изузима човека (*Природа је преживјела*). Однос према другоме, према неком ти које је и реципијент поезије сусреће се код Бољевића као проблем комуникације, разумевања оног што се изриче и истовремена потреба да се самоћа неразумевања премости у заједничком напору ка суштствености питања и једноставности одговора (*Не говоримо или уопште*). Потрага за правом речју претвара се у песми *Анатема* Јане Радичевић у дијалог о чудесном (сунцокрет од три метра, игра беле и црне мачке) које остаје аутентично и искрено чак и када се у доживљеном препозна прежвакани романтични филмски наратив. Најзад, у овом ходу ка заједништву у тишини налази се песма

Мирка Вукославовића *Мирис бадема*, која дефинисање лепоте другог бића препушта додиру и мирису, а не речима.

Насупрот стварности у песми *Вјештица* једе мене и брата Јане Радичевић постављен је сан, тачније кошмар, као застрашујући, јарко обојен оквир нелогичне и немоћне јаве. Фрагментаран доживљај јаве препун је нелогичности, тако да је тешко одредити где заиста престаје сан, и да ли се уопште може побећи од вештице у добу у ком је метеорологија једина митологија свакодневице.

Аутопоетичка промишљања о смислу стварања и песничке заоставштине повезују представљене песме Николе Ђорџа. Док песма *Exanimationes incidamus*, како сам наслов указује, наглашава неплодност уметности и недовољан обликовни замах имагинације који створено оставља осакаћеним, песма *Руке* мири се са несавршеностима резултата, и у слутњи дијалога са читаоцима који ће написано дописати, позива на вредновање самог процеса, места „гдје смо сакрили године // и задржали дах, // док коначно нијесмо признали пораз”. У потпуно другачијем кључу о стваралаштву пише Мирко Вукославовић, чија песма *Вернорексија у велачи (позна)* нараста у слављење напрегнутости младости и песничког позива, у јединству са светом, у измирењу улице и зеленила, буке света и задовољног шума ослобођене маште.

Будући да сам заправо тек сада и научила шта значи *вернорексија* (романтично, љубавно осећање које нас преплављује пред доласком пролећа), могу помало сентиментално да закључим: верни вернорексији остајемо будни у ишчекивању пролећа поезије које је тек наговештено овим избором песама.

Јована Сувајџић

ЈЕЛЕНА ЂУРОВИЋ

XS ГЕНЕРАЦИЈА

Шведски филмови се продају по ниској цијени
У првом плану је велика кашика
Довољно пуна да покаже колико се може појести у једном даху
Без жвакања
Без дисања
Са мало труда
Увјерљивост се продаје на улицама
Билборди вриште
Гутају
Авионе, писте, колица у супермаркету
Нуде часописе
Боје вриште и брзо доводе до свршетка
Жене отварају уста
Неке из очаја друге из задовољства
Губе чуло укуса
Шире кукове пред кинеском робом
XS и ни број више!
Величине топе сало
Повраћање постаје тренд
Исправљени палац чека да га покупе на црном тржишту
Анорексија постаје краљица писте
Бијели зуби и црвени носеви
Рудолфу се смијешу рехабилитација.

ЛОША ПРОЦЈЕНА

Умотан у завјесу
Чекао је вјетар
Вјеровало је да ће тог дана све ићи у његову корист
Прошло је пола ноћи
И даље је чекао
Кроз отворен прозор је могао да види
Људе умотане у кесе
Кружили су по балкону
Неко је држао цигарету
А неки су се држали за руке
Као на представи појављивали би се на кратко
Затим би нестајали
И са собом односили свјетло
Правио се да га занимају људи
Опонашао је њихове покрете
Голи прсти почели су да мрзну
и очи више нијесу распознавале боје
На огледалу стајала је блиједа крпа
Био је сигуран да је протраћио цијели дан
Мјесто завјесе навукао је кесу
И чим је закорачио на терасу однио га је вјетар
Лоша процјена
Вјетар је чекао њега а да он то није ни знао.

МАРИЈА ВЕСКОВИЋ

Непоновљене амбиције ме шибају по образу
Носим капут са поставом од састружених снова
Негдје под ноктима чувам здраву ДНК
Фосилне длаке које су заувјек напустиле моју лобању
Од њежности ми излазе оспице
Мажем се грубошћу сваки дан
Никад ми је не понестане
Хране ме радним данима
На паузи од 5 мин.
Никад не тражим више
Пијем лажи
Заслађене обманом да их лакше прогутам
Некад се загрцнем од превеликог комада апсурда па ме ударе са свих страна
И онда буде све у реду
Направим паузу од недељу дана
Али ипак не умирем
Апсурд баш зна да засити
Дан сматрам успјешним ако повратим после сваког obroка
Тако одржавам килажу на оној граници између скоро па да је жив и штета још није умро
Радим као да сјутра не постоји
Знам да је сјутра ту
Али га још увијек нисам упознао
Чак и кад га видим добиће од мене исти третман као и данас
Као и јуче
Створен сам као шраф који може сваког тренутка да отпадне
И хука и дим ће наставити да циркулишу
Јер сам ништа без цјелине
Ако се одвојим бациће ме на изгубљено-изгубљено
Нико не жели да ме нађе
Утапам се у силу коју не познајем
Док не отпаднем и откотрљам се у канализацију.

Гледаш блиједо

И стојиш да упијеш значај оног што ти се сервира

Још један у низу терористичких напада

Половина града савњена са земљом

Хиљаде судбина савњено у једном штампарском броју

Угашени животи се назире на црно бијелој слици малог формата да би остало

простора за прокламације истакнутих личности

И док падају у други план

Интересујеш се колико су шансе за падавину у централном дијелу.

ЛУКА БОЉЕВИЋ

ПРИРОДА ЈЕ ПРЕЖИВЈЕЛА

Схватам и сам,
помало отуђен од свијета
Да су птице присвојиле шуму.
И маслчак не намјерава
Да се покори вјетру.
Пуним капацитетом плућа
Размашем године са стабљике
Али оне неће никуда.
Бивам побјеђен логиком природе
И инстинктом цвијећа
Да боље преживљава
Када га не уберем.

НЕ ГОВОРИМО ИЛИ УОПШТЕ

Говор је тишини сувишан.
Како бих ти објаснио
Кад нећеш разумијети?
Све су финесе у можда,
Састављам ти мисли
У краће реченице
Да схватиш.
Питања су ти површна.
Суштина је неоткривена
Док се не напрегнеш
Изван очекиваног.

Ваљда су зидови попримили
Мирис моје самоће.

ЈАНА РАДИЧЕВИЋ

јели смо пицу
и гледали сове
са кровова
када је
комшија
омашио
капију рођене
куће

комшију никад
нијесмо срели
припитог

баш смо
гледали филм
када је мој
отац изјавио
да не воли
церемија
ајронса

ја волим
церемија
ајронса

преслабо као
што је анатема
нејака ријеч
за једно
проклетство

престани да од
оргазма правиш
философски
доживљај

АН

АТ

ЕМ

А

ја бих теби
донијела сунцокрет
ја бих

моје ријечи
звуче тако лажно
кад их
ти изговориш

ја бих теби
донијела
биљку од три
метра у вријеме
када кажеш да
она не цвјета –
а заправо нијеси
у праву

не можеш
да тврдиш – ово
није романтичан
филм – знам да
није

али јесте мој
живот који
нимало не
одскаче од –

можда сам
превише
настрана за
твоје поимање
жене

питао си ме
не мислим ли да
је чудно

истог дана срести
двје мачке, једну
потпуно бијелу, а другу
потпуно
црну

помислих можда
је кустурица
близу

настављаш – и што
је само
бијела била
расположена за
игру

рекла сам, не
сјећам се шта
сам рекла, али

чудно је и
канда
симболично

и било је

чудно и
канда
симболично

ВЈЕШТИЦА ЈЕДЕ МЕНЕ И БРАТА

Моћ сна и немоћ пред сном, Николина

држим страну поражених
латентни смо филофашисти
без покушаја промјене географије
Свјат Dreams сјутра и
ништа од тога
ништа
од свега по мало
па опет
ништа
провјеравам падавине влажност ваздуха видљивост максимална дневна
и увијек
само излазак ужарене лопте
вјештица једе мене и брата
већ три дана не проговарам јер
ако кажем може постати истина
италијански доктор лијечи рак содом, којешта
Моника 10 дана па пауза
између неке игре и претходне игре може бити фудбал
атмосфера стана: другови, мени стижу .jrg објекти
заједно смо лежимо загрљени
каже ми да је направио глупост
зашто је уопште на тим сликама, нервира се
опет их гледам, нијесу провокативне али су присне
pro•vocation
provocation овдје није позив на мишљење
излазим из загрљаја
сједим наспрам њега
кажем му нешто кратко
и гледа ме право у очи
каже ми како ми је у свакој реченици нешто себично
и само ја себи ја ја ја
сан
и послије тога тонем тонем тонем
ливада и љубичасте планине
као у ратним филмовима
сати између 9 и 11 увече
а тек је падао мрак

НИКОЛА ЋОРАЦ

EXANIMATIONES INCIDAMUS

Имамо само ријечи
јер одавно нема ничег другог.
Знам да препознам свако,
те бесполне организме
што никад неће одрасти,
и тако неупотребљиве
у свом ћутању профитирају.
Скоро да ми буде жао
што немају очи и руке
тек да их препознаш и загрлиш на растанку.
Јер упорни су у својој сакатости,
да такве остану послије нас.

РУКЕ

Неко ће наћи наш изгубљен дан,
а ми ћемо наћи нечије руке,
полако у траговима,
за нама,
неко ће наћи,
непрочитане поруке,
почетак заборављене пјесме
о најстаријој улици у граду.
Неко ће пронаћи мјесто,
гдје смо сакрили године
и задржали дах,
док коначно нијесмо признали пораз.
Пажљиво посложили сјећања
у књигама неког ко ће вољети наше књиге.
Неке руке ће пронаћи наше руке,
и то је само додир, посљедњи позив
прије краја пјесме у посљедњем даху,
неко, чије ће руке од нас знати боље.

МИРКО ВУКОСЛАВОВИЋ

МИРИС БАДЕМА

импулси лоцирају страст
прислоним лице уз твоје,
прстима детектујем
симетрију
тражим шему

дефинишем твоју љепоту
изнова и изнова
(осмијехне се)
њушим ти кожу,
мирис бадема

ВЕРНОРЕКСИЈА У ВЕЉАЧИ (ПОЗНА)

журим улицом
зурим у зеленило
оштри вјетар
ме не спречава
да листам збир пјесама

фебруар свира
тонови драже кожу,
жубор либида
машта почиње да преде

Интервју:

☞ ДЕВЕТ УМЕТНОСТИ, ПОЕЗИЈА И МРЕЖЕ
МОЋИ – ЈЕДАН РАЗГОВОР СА БАРБАРОМ
ДЕЛАЋ ☞

СКЛВ: Како видиш младу књижевну сцену у Црној Гори у регионалном контексту? Које су могућности за афирмацију младих аутора? Како они неафирмисани долазе до простора за презентацију свог рада?

Барбара Делаћ: Млада књижевна сцена у Црној Гори, према мом мишљењу, почела се формирати у посљедње три године, и углавном је чине појединци окупљени у књижевним групама, око књижевног часописа или мање издавачке куће. На нашу књижевност, али и на развој осталих области, утицао је распад Југославије, који нас је затворио међу границама, просторним и менталним. Можемо готово искључиво наручивањем путем интернета доћи до књига савремених писаца из региона, што је жалосно. Што се тиче афирмације, постоје конкурси, фестивали и млади аутори могу пронаћи простор за представљање, али како се довољно не води рачуна о квалитету садржаја, због одсуства критике, аутори се све чешће одлучују да сами себи омогуће продор на сцену, као што сам поменула, уједињавањем, само-издавањем, перформативним облицима, које комбинују уз књиженост, итд.

СКЛВ: Добитница си награде за прву књигу поезије фестивала у Зајечару. Како посматраш овако конципиране књижевне манифестације? Мислиш ли да их има довољно и да песницима пружају баш оно што им је потребно, с обзиром на њихов статус у односу на афирмисане ауторе?

БД: Сматрам да су регионални књижевни фестивали веома важни, омогућавају дијалог култура, упознавање са савременим токовима и начином писања и пружају афирмацију изван граница сопствене државе. Свјесни смо да се много издаје и да није лако књигом, нарочито не првом, скренути позорност јавности, а ови фестивали управо то омогућавају. Мислим да их има довољно, али да би, осим објављивања, младим ауторима требало пружити шансу за сарадњу са афирмисаним писцима, како би размијенили идеје, потражили савјете, расправили о дилемама које прате стваралаштво. Такође, требало би покренути више теоријских дискусија и трибина.

СКЛВ: Како се још може створити простор за промоцију стваралаштва младих? Видиш ли шансу у књижевној периодици? Каква је улога књижевних часописа за актуелну продукцију? Да ли су они књижевности данас потребни?

БД: Стваралаштво младих би требало да има већу позорност стручне јавности. Међутим, можемо урадити оно што је до нас – организовати различите књижевне програме, оснивати часописе, фестивале, организовати различите пројекте повезивати се, размјењивати идеје, дјела, итд. Можда је уједињавање, најбољи начин. Улога књижевних часописа је важна, иако се данас већина чита у електронском издању. Часописи немају моћ какву су имали, али можда су управо зато и неопходнији, јер је потребно издвајати квалитет, откривати нова имена, преводити дјела и говорити о књижевности, и тако чувати оно што она јесте.

СКЛВ: Приметно је да се у нашем региону све више говори о потреби стварања једног ширег тржишта за све говорнике б/х/с/ц језика. Како ти посматраш ову врсту културних иницијатива? Мислиш ли да такав „проширени“ културни простор има будућност на Балкану?

БД: Било је вријеме за такав културни потез, и подржавам потписану декларацију о заједничком језику. Тржиште тог језика би остало мало и након што би се та идеја остварила, ако поредимо са доминантним језицима у свијету, али оно више не би било немоћно, такво тржиште би се можда изборило да књижевност не буде у служби националне, идеолошке или неке друге нелитерарне функције.

СКЛВ: У твом стваралаштву приметно је стапање различитих уметности, али и традицијских токова. Који аутори су пресудно утицали на твој рад? Како су се твоје студије рефлектовале на твој рад?

БД: Када је ријеч о мојој поезији, можда су највећи утицај имали амерички пјесници друге половине XX вијека, али поред књижевних, видљиви су ликовни, музички, филмски, али и утицаји из популарне културе, као и друштва. На студијама смо изучавали свих девет умјетности, и зато су толико чести мотиви из историје умјетности у мојим пјесмама. За неколико дана стећи ћу знање теоретичарке модерне и савремене умјетности, и теоријско знање које сам стекла имало је велики одраз у пракси, а за мене су теорија и пракса неодвојиве.

СКЛВ: Један од стихова песме *Смог на више начина* гласи „димњаци су луле за велике играче“. Синтагма „велики играчи“, као и неки други стихови у твојим песмама, упућује на представу о хијерархизованом свету. Где се налазе песници у тој хијерархији? Да ли поезија поседује (и даље) повлашћени статус?

БД: Фуко је писао о томе да су сви друштвени односи условљени моћи, и сложила бих се с њим. А када је ријеч о хијерархији, новац је највећа мрежа

моћи и ако узмемо да је књижевност попут ситне рибе која испада из те мреже, никако није повлашћена, њен значај је важан само за усамљеног пецароша након што је упеца.

СКЛВ: Како помирити ангажовано и уметничко деловање?

БД: Свако умјетничко дјело је ангажовано, јер оно има ангажман мањи/већи на појединца или масу. Међутим, ако је циљ умјетности да ангажовано дјелује, она може упасти у замку и поставити се у службу, у том тренутку престаје бити умјетност. Зато није лако пронаћи мјеру, али рецимо, да се треба усмјерити на квалитет умјетничког дјела, а жељу за ангажованим дјеловањем преобликовати у критичко пропитивање, које поред умјетничког ефекта, може постићи и подстаћи жељу за пропитивањем ствари и мијењањем.

СКЛВ: Где „црпиш“ инспирацију?

БД: Инспирацију не доживљавам митски, већ мислим да је она резултат онога чиме се “напајамо”, било да је у питању књижевност, музика, лични живот или ствари и ситуације којима смо окружени.

СКЛВ: У твојим песмама постоји и извесна наративност. Да ли си размишљала о писању у прозном облику?

БД: Пишем већ неко вријеме и прозу, радим на кратким причама, и планирам у наредном периоду да им посветим више пажње.

СКЛВ: И на самом крају - који су ти планови за будућност? Шта би поручила читаоцима нашег листа, а шта представницима нове (будуће) регионалне књижевне сцене, којој је овај број посвећен?

БД: Радим на својој првој збирци, која ће бити објављена у мају 2018. Поред личних планова, како сам члан групе Форума младих писаца, заједно осмишљамо активности и у плану је објављивање трећег заједничког зборника, као и рад на поетско-музичком перформансу. Читаоцима бих поручила да сам срећна што они постоје и да нам они заправо дају мотивацију да оно што радимо није потпуно бесмислено. Представницима нове будуће регионалне књижевне сцене бих рекла да се разбуди, раде, читају и дјелују, као и то да се јаве, ако их пут наведе у Црну Гору.

ПЕСМЕ БАРБАРЕ ДЕЛАЋ

ШТА ЈЕ БАСКИЈАТ ИМАО НА УМУ

гинсбергове анђеоске или гангстер
анђеле
у борби против дислексије
лексичко математичких шаблона
и нумеричких варијација које
иду у недоглед
док стварају метеж
машинерију радиоактивних мисли
за декодирање машинског језика
у којима су нула и јединица
код за све остало
и зар је баскијатов hell али са два е
нешто другачији од пакла
или оног што жовемо
преживљавање
ту се крије
аутопортрет са профилисаним
неприпадањем

ИЗВАН НАШИХ ГРАНИЦА

можемо отпутовати
доћи до ничије земље
ако нас пусте преко границе
и тамо јести бобице
живјети од кисеоника
и чега оно бјеше још
нећемо плаћати порез
јер нећемо имати гдје куповати
сви ће свраћати само у пролазу
да се фотографишу или запале цигарету
остаће нам ћикови и празне лименке
а смеће, гдје ћемо са њим
у чију земљу
јер ми смо
ипак
нечији

LOVE LAND

*забавишите за дјецу старијег узраста
и лијечење постпорнографске депресије*

шта се још може фети-фа-шизирати
свако има своју iГрачку
игра прљаво идиократију
и настоји да упрља руке.
уче те да
гуташ гуташ гуташ
оргазам је императив
а и свако јури своје потребе
ти незадовољен гледаш
хипердонжуана,
обилазиш sexy shop
купујеш купујеш купујеш
и разумијеш све, теоретски.
у love land стидљиво посматраш
кама сутра скулптуре у натприродној
величини, вагину са шеширом и краватом
звану SSAEKKEUNI и схваташ
да желиш бити кентаур.

СМОГ НА ВИШЕ НАЧИНА

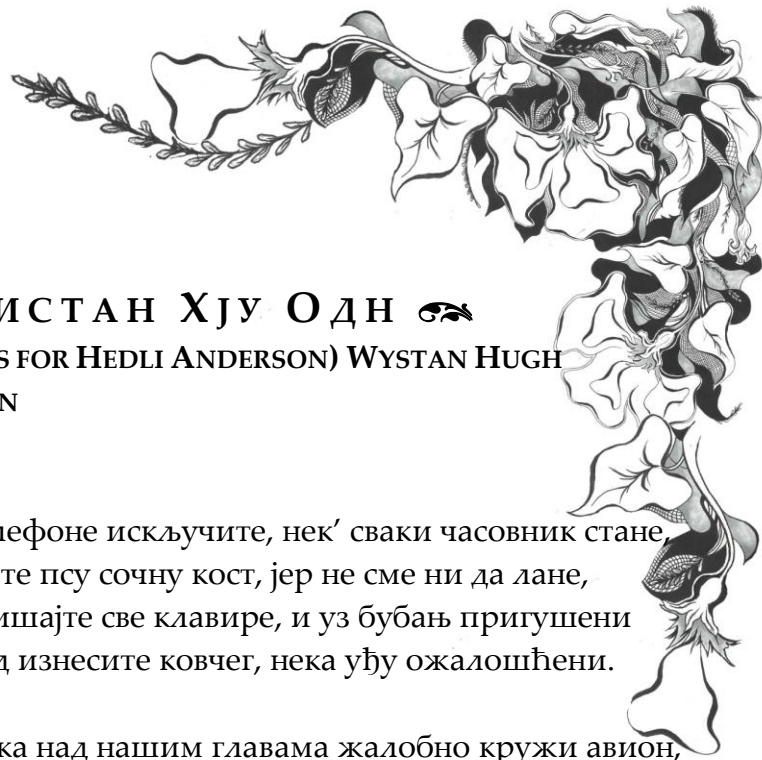
хокус покус
пукло ми је пред очима
још један лош трик и
контуре зграда су испариле
у великом издаху налик никотинском.
али смрт је већ испушила чарлсове цигарете
и шта јој преостаје
димњаци без филтера
на којима не пише пушење убија
јер димњаци су луле за велике играче
зајеби картонске кутије
нијесу неки простор за становање.
а гдје има дима ту има и ватре
томпус је поносан на елитистичку непогоду
док смрт жели глорификације, а ја фиктивног кривца
за корумпиране климатске факторе
који лију аномалије високог бездушног притиска
за springbreak ватрено загријавање
и неотуристичку пост-сезону
жижекове еко-покалипсе.
а шта са људима испред тв екрана који гледају своја посла
липсају играјући врућих кромпирића
стављају пиво на подметач комунистичког манифеста
брчкају ноге у мору, јод је за рану, а нафта
централно гријање
у гасним градским коморама.
шта је сљедеће
ко ће ући у гинисову књигу рекорда
отпоран на аеро-загађење
док rollock пуштен са психијатрије
замахује по небу авионима остављајући трагове
школарце водимо на излет у природу.
и све је пошло у три лијепе – љепше – најљепше
имаћемо венеције које нијесу далеко преко
брчкаћемо ноге у мору, јод је за рану, а нафта
нова радна снага
граница нема читај како је написано
no limits на билборду
само да су бар прочитали аристотела

и да има ко да раздвоји црвено море.
шећерне вуне слане сауне
машине за суви лед
не разумијем продавање
магле.
на мени је све суво и чисто
ваздух је свјеж
мирише на омекшивач
са цвијетним дизајном лаванде
лаванди дакле има
добро је
и добро је док на половима
има леда
јер како бисмо уосталом пили виски

КО ЋЕ ПРВИ ДО КУЋИЦЕ

борба за људска права
хаштаг
правдају.
човјече не љути се
твој пијун једе мог
пијуна. ко ће први до кућице
орен mind привилегије за
профит. добит.
хаштаг
помоћ
или како моћи моћ
minoгу уamaskи живи и данас
у срушеним зградама. смије се
чврсто стежући American Institute of Architects
награду. толеранција.
пројектовање бодљикавих жица
тлоцрт за апокалипсу; тло
је плодно за узгајање
пијуна. умјетност живљења
пијун радо говори
хаштаг хаштаг хаштаг
човјече.
не љути се.

Препев:

☞ ПОГРЕБНИ БЛУЗ ВИСТАН ХЈУ ОДН ☞

FUNERAL BLUES (SONG IX / FROM TWO SONGS FOR HEDLI ANDERSON) WYSTAN HUGH
AUDEN

Stop all the clocks, cut off the telephone.
Prevent the dog from barking with a juicy bone,
Silence the pianos and with muffled drum
Bring out the coffin, let the mourners come.

Телефоне искључите, нек' сваки часовник стане,
Дајте псу сочну кост, јер не сме ни да лане,
Утишајте све клавире, и уз бубањ пригушени
Сад изнесите ковчег, нека уђу ожалошћени.

Let aeroplanes circle moaning overhead
Scribbling in the sky the message He is Dead,
Put crêpe bows round the white necks of the public
doves,
Let the traffic policemen wear black cotton gloves.

Нека над нашим главама жалобно кружи авион,
И нека по небу исписује поруку „Мртав је он”,
Вратове беле голубица црни флор нека огрне,
Саобраћајац нека навуче рукавице памучне црне.

He was my North, my South, my East and West,
My working week and my Sunday rest
My noon, my midnight, my talk, my song;
I thought that love would last forever, I was wrong.

Он је био мој север, мој југ, исток и запад,
Моја Недеља кад се одмарам и моја недеља радна,
Моје подне, моја поноћ, мој говор, моја песма;
Моја заблуда беше да љубав биће вечна.

The stars are not wanted now; put out every one,
Pack up the moon and dismantle the sun.
Pour away the ocean and sweep up the wood;
For nothing now can ever come to any good.

Више не желим звезде, њихов сјај нека сад трне,
Најурите и Месец, и распарчајте Сунце.
Раскрчите све шуме, океан нека се излије,
У ономе што долази никаквог добра није.

препевао Дамир Малешев

САДРЖАЈ

Седма република	3
Књижевна група 90+:	
<i>Нетко подвикне, дјеца одрасту</i> (Огњен Аксентијевић)	5
Лана Бојанић	9
Лара Митраковић	10
Вигор Вукотић	12
Ема Павловић	14
Јосип Разум	16
Мартин Мајценовић	19
Књижевни дужници:	
Мрачни ватромети дужничког квинтета (Урош Ђурковић)	23
Милош Марков	28
Растко Лончар	32
Никола Чавић	35
Стефан Басарић	37
Катарина Пантовић	40
Избор из савременог македонског песништва:	
Оспокојавајућа различитост из суседства (Милан Вурдеља)	44
Ђоко Здравески	47
Елена Пренцова	50
Марта Маркоска	52
Славица Гацова Свидерска	54
Михајло Свидерски	57
Форум младих писаца – КИЦ „Будо Томовић“:	
Верни вернорексији (Јована Сувајцић)	59
Јелена Ђуровић	61
Марија Весковић	63
Лука Бољевић	65
Јана Радичевић	66
Никола Ђорац	68
Мирко Вукославић	69

Интервју:

Девет уметности, поезија и мреже моћи – један разговор са Барбаром Делаћ 70

Песме Барбаре Делаћ 74

Препев:

Погребни блуз Вистан Хју Одн (препевао Дамир Малешев) 77

Садржај 78

Технички директор
Иван Праштало

Уредништво
Огњен Аксентијевић
Урош Ђурковић

Сарадници
Марија Љубинковић
Магда Миликић
Александар Славковић
Јована Сувајцић

Лектура
Урош Ђурковић

Лого
Урош Ристановић

Маргине и насловна страна
Кристина Радомировић

